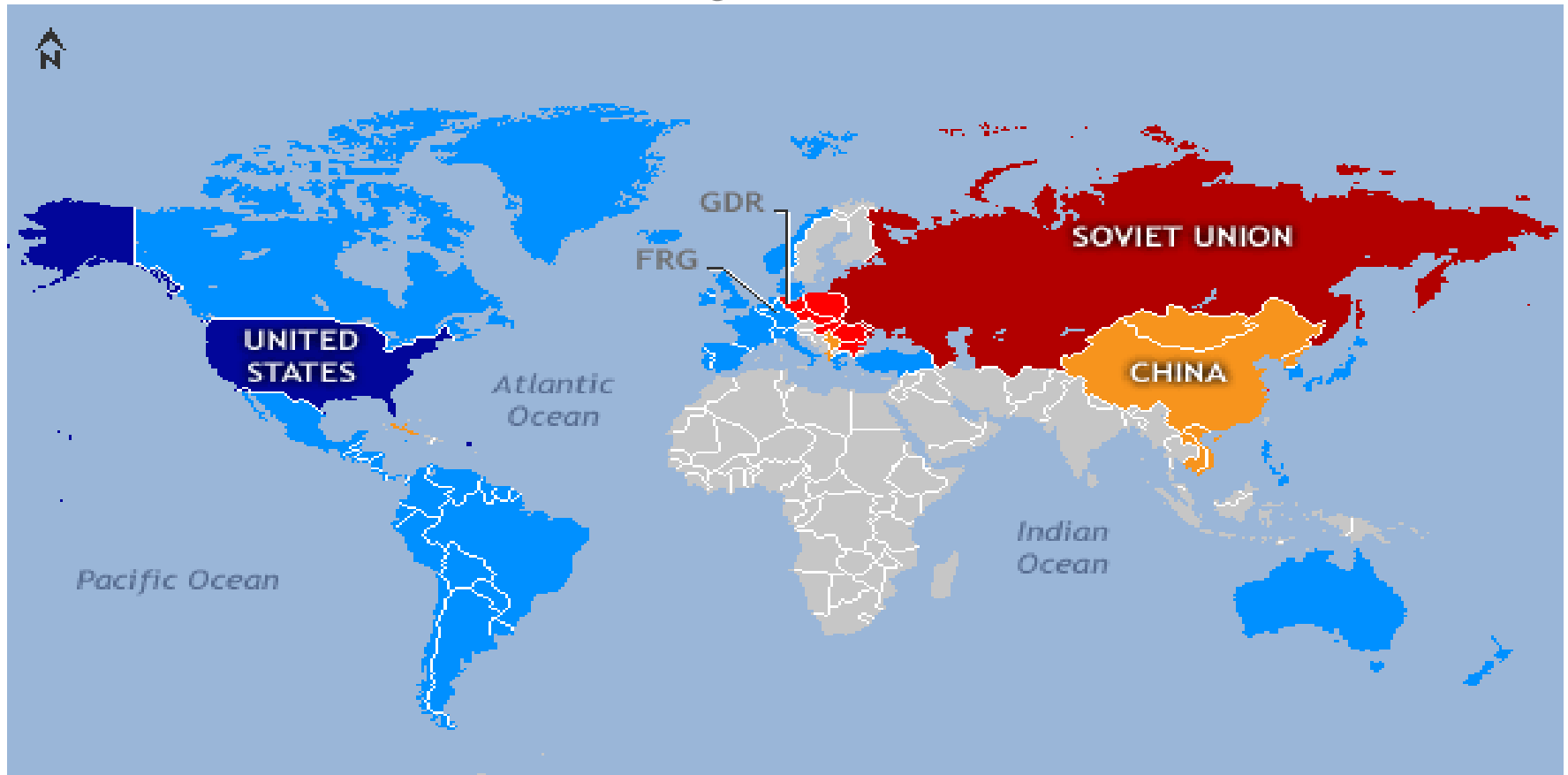

SVET PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

hladna vojna 1945-1989

blokovska delitev sveta, bipolarnost

zahod/demokratični? kapitalistični : vzhod komunistični
tretji svet

	Zahodni svet, ZDA	Vzhodni svet, SZ	Yu
1945-49	1945 Konf. v Potsdamu (Nem) Atomski bombi 1946 Pariška mirov. Konf. Ustanovitev OZN 1947 Marshallov načrt, CIA 1948 Judje ustanovijo Izrael 1949 NATO 1949 ZRN (LEGO)	1949 NDR	1945 volitve, FLRJ Agrarna reforma nacionalizacija 1947 STO 1948 Spor informbiro SZ:YU
1950-59	1951 Evr. skupnost premog 1950-53 Korejska vojna 1957 EGS 1955-75 Vietnamska vojna	1953 umre Stalin, nasledil ga Hruščov, 1954 KGB 1955 Varšavski pakt 1957 Sputnik	1952 prosta trgovina 1955 Avstrija, ADP 1955 Londonski memorandum, Ital. meja
1960-69	1962 Kubanska kriza Rdeči tel. 1968 štud. dem. Martin L. King 1969 ZDA na Luno	1961 oboroževalna tekma v vesolje 1968 Praška pomlad	1961 Tito, neuvrščenost
1970-79	1972 Nixon obišče Moskvo, SALT-1		TV
1980-89	1989 rušenje berlinskega zidu	1985 Mihail Gorbačov 1987 perestrojka 1989 Padec komunist. sist	1980 smrt TITA
1990	1990 združitev Nem.	1991 razpad SZ na 15 drž.	1990 zmaga DEMOS Plebiscit v Slo.

KONFERENCA V POTSDAMU

17. julija do 2. avgusta 1945

- Uničili **nemški nacizem** in nemško vojaško moč
- Nemčijo in Avstrijo razdelili na **4 cone**,
- Nemčiji odmerili **reparacije** do najbolj uničenih držav,
- ustanovitev **mednarodnega sodišča** za vojne zločince.
- **Nesoglasja** med velikimi silami so bila že očitna.

Na sliki so Churchill (levo), Truman (na sredini) in Stalin (desno) na Potsdamski konferenci.

»1. Najvišja oblast v Nemčiji so glavni poveljniki sil Združenih držav Amerike, Sovjetske zveze, Združenega kraljestva in Francije, ki vladajo vsak v svojem zasedenem območju /.../.

3. Razveljavljeni bodo vsi nacistični zakoni.

4. Vojni zločinci bodo prijeti, zaprti in sojeni.«

(Sklepi potsdamske konference, 1945)

Obračun z vojnimi zločinci

Vojaška sodišča.
Sodili nacistom in
domačim sodelavcem.

Sojenje v
Nürnbergu.

Hitlerju,
Himmlerju in
Goebbelsu niso
sodili, ker so
naredili samomor.

Komunistične države,
hitri obračuni, brez
sodnih procesov.

Zaradi vojnih zločinov,
genocida, obsodili 22
vodilnih nacistov in
nacionalistične organizacije.

Mednarodno sodišče v Haagu

Slobodan Milošević

Maja 1999 ga je **Mednarodno sodišče za vojne zločine** storjene na območju nekdanje Jugoslavije obtožilo **zločina proti človeštvu** na Kosovu ter **genocida v Bosni**.

ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

OZN ima poleg glavnega sedeža v New Yorku (na sliki) svoja predstavništva tudi na drugih celinah: v Etiopiji (Adis Abeba), Švici (Ženeva), Čilu (Santiago), Libanonu (Bejrut) in na Tajskem (Bangkok).

- Nadomestila je predvojno Društvo narodov,
- ustanovno listino je leta 1945 podpisalo 50 držav
- stalni sedež organizacije je v New Yorku.
- vsaka država članica ima svojega predstavnika v **Generalni skupščini OZN**,
- organizacija ima poseben **Varnostni svet**, sestavljen iz petih stalnih in desetih voljenih članic. **Stalne članice** so: **ZDA**, **Sovjetska zveza** (po njenem razpadu **Rusija**), **Velika Britanija**, **Francija** in **Kitajska** – te članice imajo pravico VETA,
- temeljni dokument = **splošna deklaracija o človekovih pravicah**, sprejeta v skupščini OZN 10. 12. 1948
- **UNICEF, UNESCO, FAO, WHO, UNHRC**- za begunce.
- **Madež** na Unicef- ob srbskem poboju (8000 Bošnjakov).

PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA

29. julij do 15. oktober 1946

- Na konferenci so se začela kazati **nasprotja med vojnimi zaveznicami** zlasti pri vprašanju Nemčije in Trst-a.
- Podpisane so bile **mirovne pogodbe** – z **Italijo, Madžarsko, Bolgarijo, Romunijo in Finsko** → z **Nemčijo** mirovna pogodba ni bila nikoli podpisana.
- S pogodbami je Italija izgubila kolonije, rapalsko mejo, **Romunija in Finska** pa precej ozemlja na račun Sovjetske zveze.

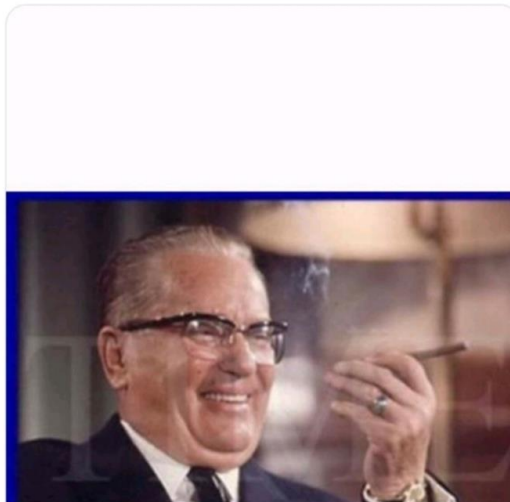

BIPOLARNI SVET

Nasprotje – hladna vojna

Ovo je Gospodin koji je jedini u istoriji odjebo Ruse.

»Od Szczecina ob Baltiškem morju do Trsta ob Jadranu se je spustila čez celino železna zavesa. Za njo so ostala vsa glavna mesta držav srednje in vzhodne Evrope. Vsa ta znana mesta in prebivalci teh držav se nahajajo v sovjetski interesni sferi in so predmet močnega nadzora Sovjetske zveze.«
(Iz govora W. Churchilla leta 1946, ko je bil na obisku v ZDA.)

Železna zavesa v Evropi
in blokovska delitev

■ vzhodni blok
■ zahodni blok

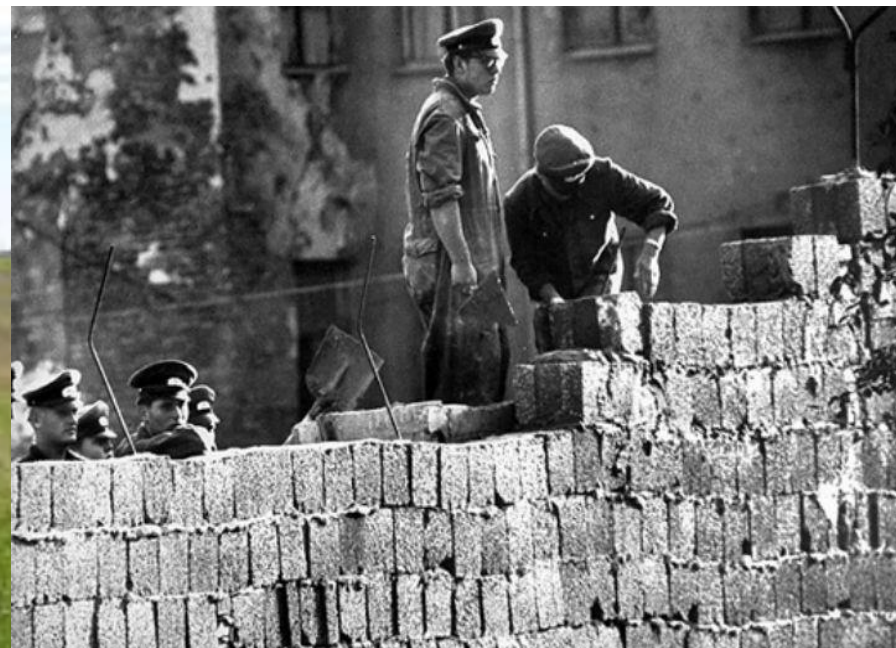
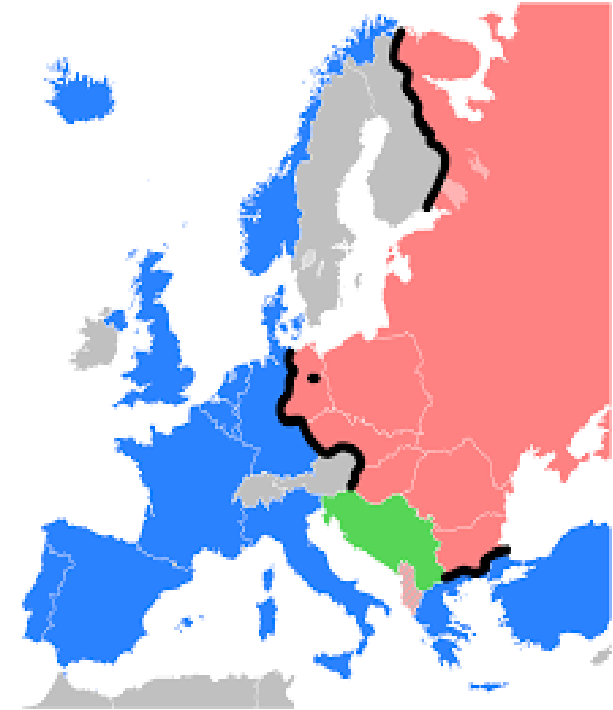
Zaradi nasprotja med ZDA in SZ se je svet razdelil na dva bloka:
vzhodni – pod vplivom SZ ter
zahodni blok – pod vplivom ZDA.

Velesili sta si nenehno grozili in obtoževali. To obdobje imenujemo
hladna vojna.
Evropo je razdelila “**železna zavesa**”.

BIPOLARNI SVET- „oblikovanje blokov“

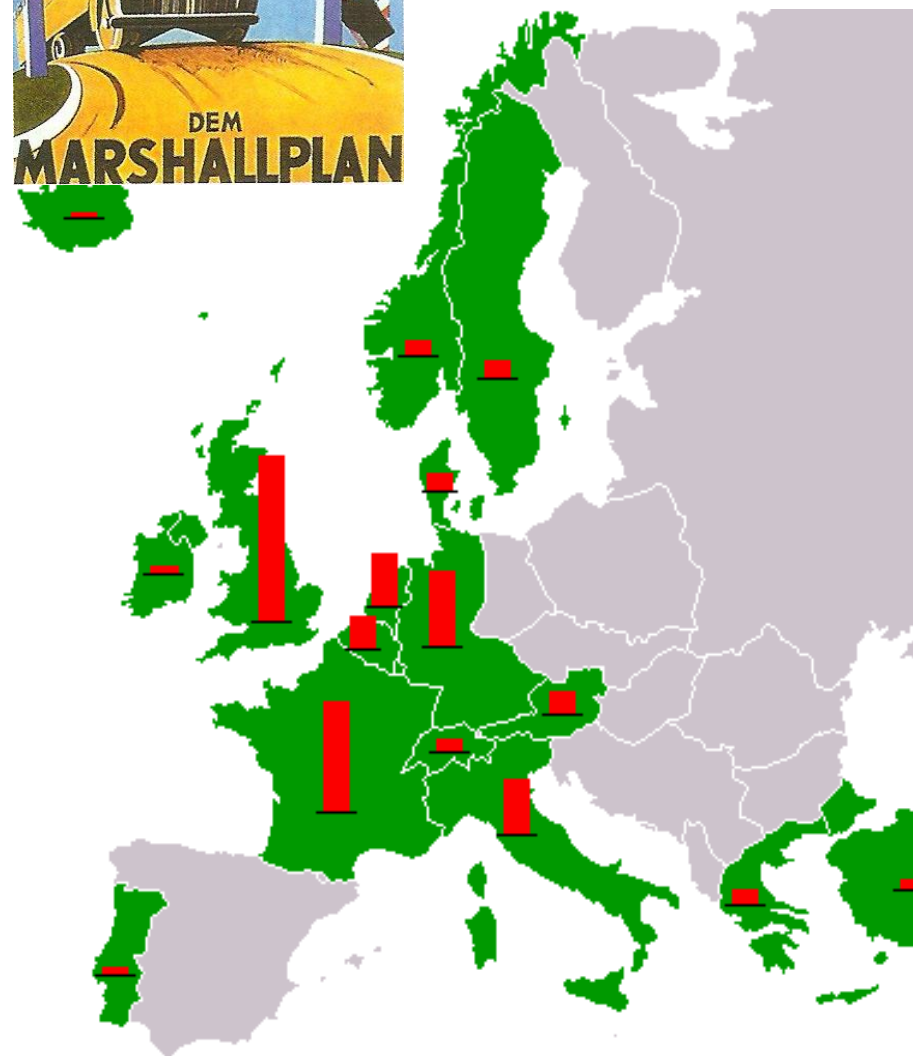
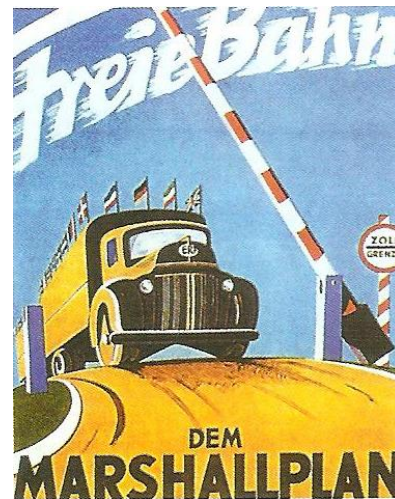
- Takoj po 2. svetovni vojni je po Evropi zarisana „železna zavesa“.
- Evropa se je razdelila na zahodni, kapitalistični, dokaj demokratični del, 1949 NATO.
- Vzhodni del je zasedla SZ, komunizem, enostrankarski KP sistemi. 1955 Varšavska zveza. Moč SZ je naraščala.
- ZDA so nudile pomoč zah Evr., Prvi sekretar NATA, „SZ je potrebno zadržati zunaj, Ameriko notri, Nemce pa obvladati:“
- 1947 – Trumanova doktrina, Marshallov načrt, finančna pomoč evr. državam, ki jim „grozi“ komunistični prevrat, 12 bilionov \$.
- Vzhodno evropske države in Yu ne dobijo nič denarja. SZ si vzhodne države popolnoma gospodarsko in politično podredi, do 1990, ko je komunizma konec. Sovjetizacija Vzhodne Evrope.

ZDA in njen vpliv v Evropi

MARSHALLOV NAČRT (1947)

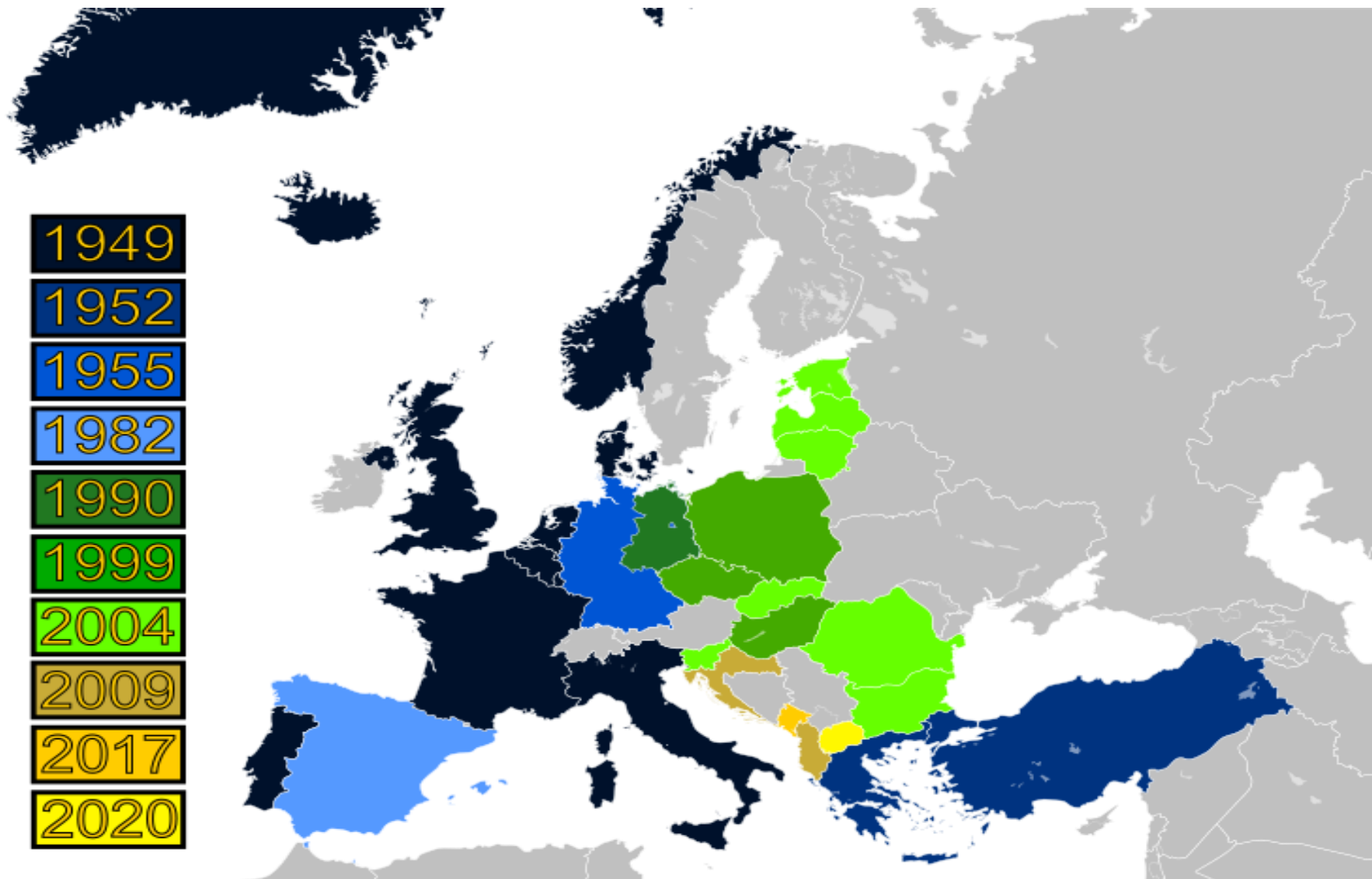
- **Gospodarska, finančna pomoč ZDA pri obnovi Evrope, infrastrukture**, 12 bio. \$
- Danes „En pas en cesta“ 10x večji načrt Kitajcev. 2013.
- (zahodna Evropa si v nekaj letih opomore in dobi nov gospodarski zagon).
- V zameno ZDA pričakuje vstop držav v **NATO**. Zakaj?
- Prvi sekretar NATA, „**SZ je potrebno zadržati zunaj, Ameriko notri, Nemce pa obvladati:**“
- **Rdeči stolpci prikazujejo količino pomoči ZDA določeni državi.**

SZ je sovjetizirala vzhodno Evropo

- SZ je hotela **okrepiti komunistični sistem** na svojem območju, **sovjetizacija vzh. Evrope**.
- Vzhodnoevropskim državam je nasilno vsiljevala politični in gospodarski sistem, ustave, petletke, kolektivizacijo (ideal), policijska država, tajna policija pomaga uvesti **enopartijski sistem**, vse upore proti SZ so zatrli, Stalin do 1953.
- Gospodarstvo usmerili v **oboroževanje**, izčrpavali, zanemarjanje izdelkov za vsakdanjo rabo, revščina
- SZ se je po vojni najbolj razširila, na račun Finske, Nemčije, Poljske, ČS, Baltske dežele.
- V odgovor NATO ustanovi **Varšavski pakt** in SEV.

Širjenje NATA

Vzhodni sistem po 2. svetovni vojni je uvajal:
komunizem, kult osebnosti, totalitarizem,
enostrankarski sistemi, vojaške parade, politični
zaporniki, tajna policija, vojska, pregon opozicije

Protisovjetske vstaje v Evropi in krvav obračun SZ z njimi

- 1956 – upor madžarskih študentov
- Zahteve:
 - odhod sovjetske vojske iz države
 - večstrankarski sistem, ne samo ZK
 - svobodne volitve
 - naslonitev na Zahod
- November 1956 – napad SZ na Budimpešto, krvava zadušitev vstaje. 2000 mrtvih,
- 20.000 zaprtih, 200.000 zbežalo na zahod.
- 1968 – Češkoslovaška – SZ -krvavo zaduši upor študentov v Pragi, „praška pomlad“. Jan Palach.

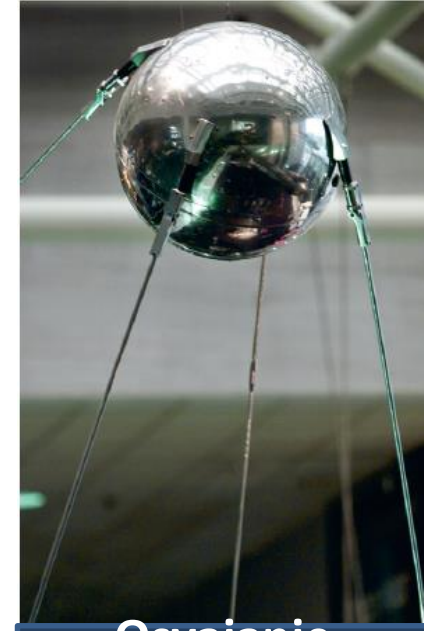
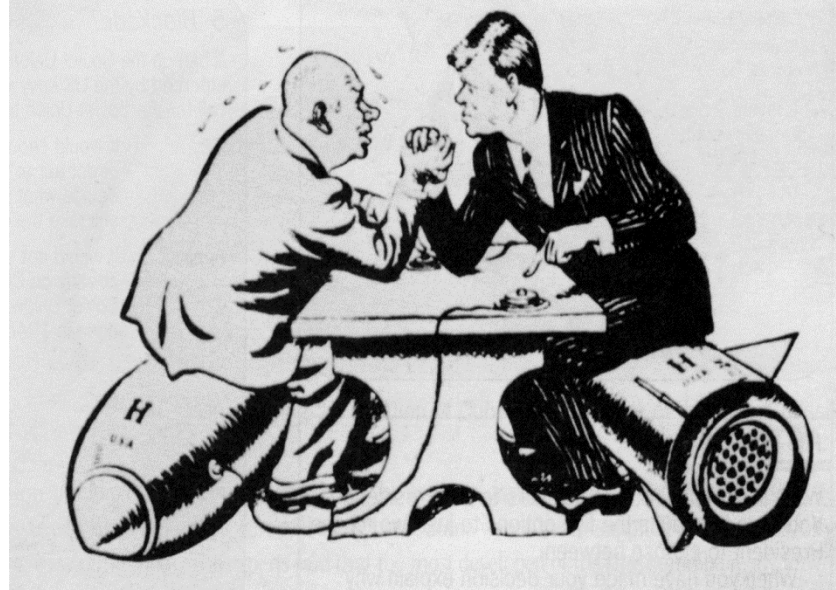

Oboroževalna tekma 1961

Jedrska oborožitev

Nenehno merjenje moči

Osvajanje vesolja Sputnik I in II

Tekma v oboroževanju je v ljudeh povzročala strah. Atomske bombe.

Karikatura prikazuje sovjetski pogled na uporabo ameriških letal U-2.

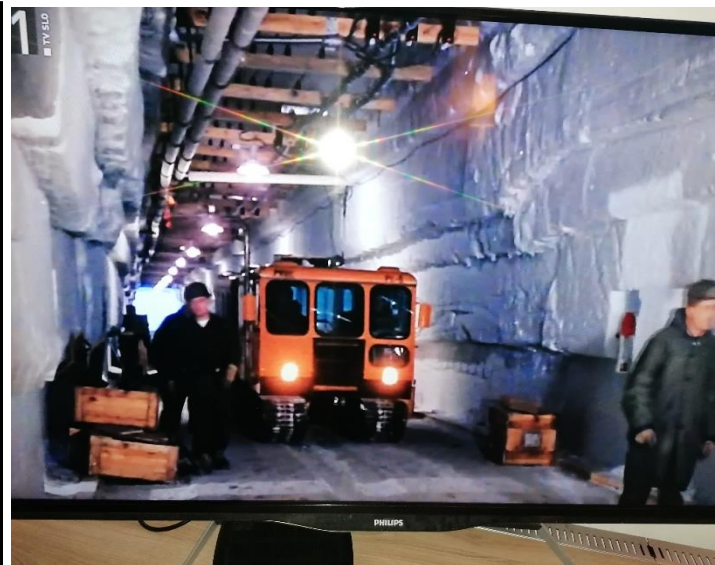
Vohunjenje in pripomočki za vohunjenje. CIA in KGB

JEDRSKO OBOROŽEVANJE PO 2 SVET. VOJNI

	ZDA	Sovjetska zveza
medcelinske rakete	450	76
rakete srednjega dosega	250	700
bombniki	2260	1600
tanki	16.000	38.000
jedrske podmornice	32	12
podmornice	260	495
letalonosilke	76	0

Oborožitev vesil v 50. letih

Tekma v oboroževanju. Po 1972 še tretja velesila, Kitajska

1949 je svojo **atomska bombo** izdelala tudi **SZ**

1953 so ZDA izdelale **vodikovo bombo**, leto kasneje 1954 tudi **SZ**.

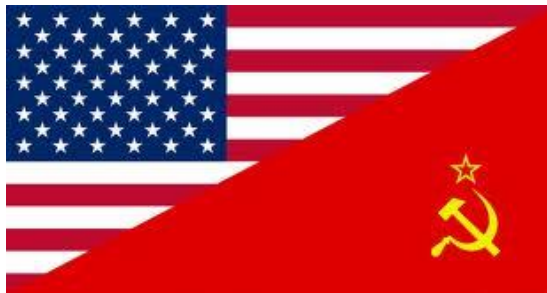
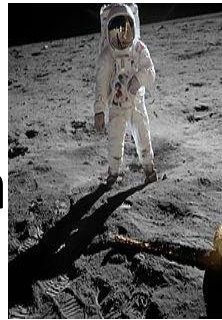
Nixon, ZDA 1972 obiskal Kitajsko, in Moskvo. **5 držav je že v 60-tih imelo jedrsko orožje: ZDA, SZ, VB, Fr, Kit. 1964**

Zahodni in vzhodni svet po 2. vojni

- **ZDA, VB, FR, ZRN, IT**

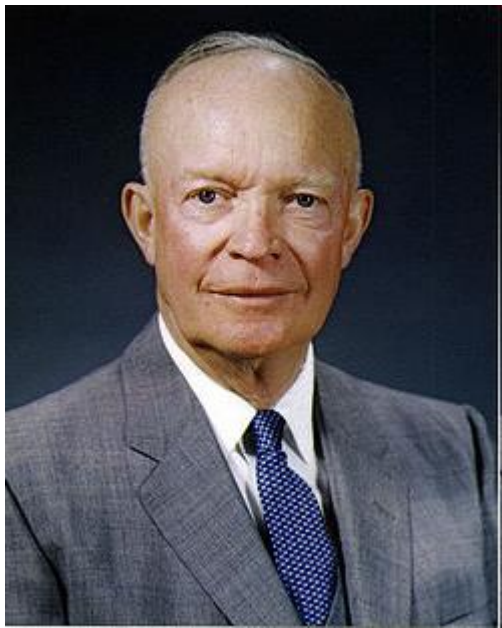
- Demokracija (NATO?)
- kapitalizem, potrošnja
- tržno gospodarstvo
- rasizem, neenakost
- vietnamska vojna
- začetek subkultur

- **SZ, vzhodni blok, Madž, Poljska, Yu, Romunija, Bolgarija, ČS, Alb.)**

- totalitarizem, nedemokratičnost, KP,
- podrejanje gospodarstva državi, militarizacija, oboroževanje, nacionalizem
- zatiranje vstaj proti SZ, (Č, M)
- ni potrošništva, revščina
- mladi brez subkultur

**Truman 1945- 1953, Eisenhower 1961, Kennedy 1963
Stalin 1953, Nikita Hruščov 1964**

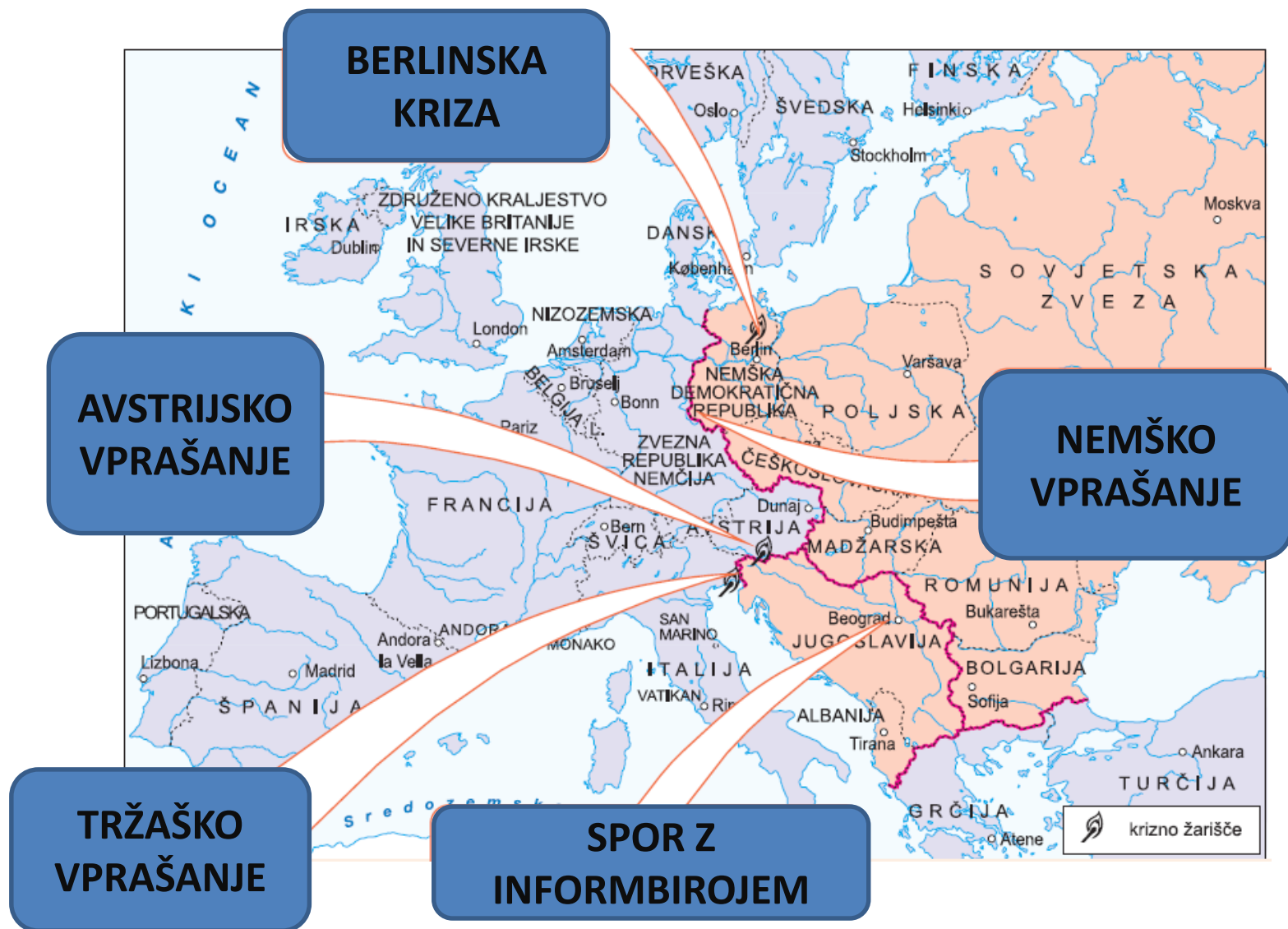
KRIZNA ŽARIŠČA V SVETU IN EVROPI

(učbenik, str. 228)

- Nemčija, Avstrija
- Jugoslavija, Tržaško vprašanje
- Kriza na Bližnjem vzhodu, Izrael
- Korejska vojna
- Vietnamska vojna
- Kubanska kriza

Krizna žarišča v Evropi

NEMŠKO VPRAŠANJE

<https://si.izzi.digital/DOS/117633/222105.html>

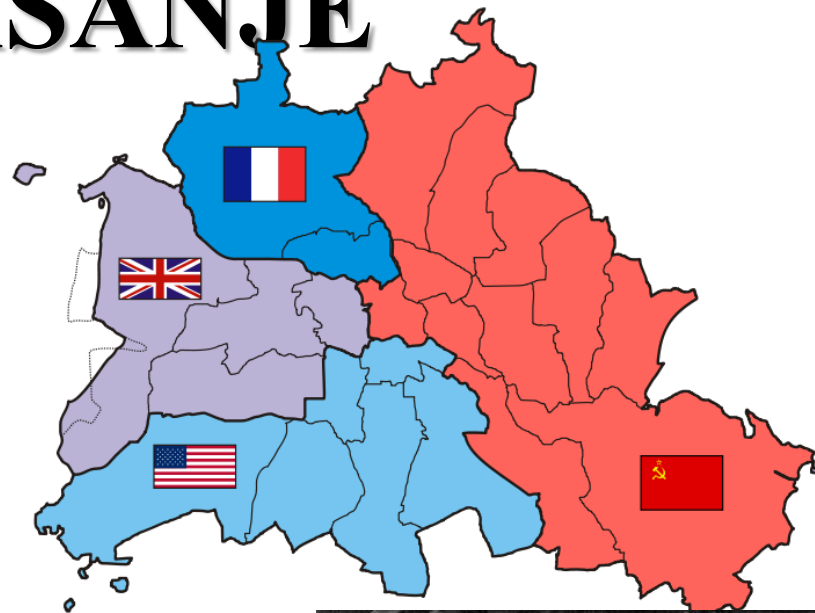
- Zaveznice so jo razdelile na štiri cone.
- Prebegi iz vzhodnega v zahodni Berlin – *Zakaj?*
- „SZ je potrebno zadržati zunaj, Ameriko notri, Nemce pa obvladati:“

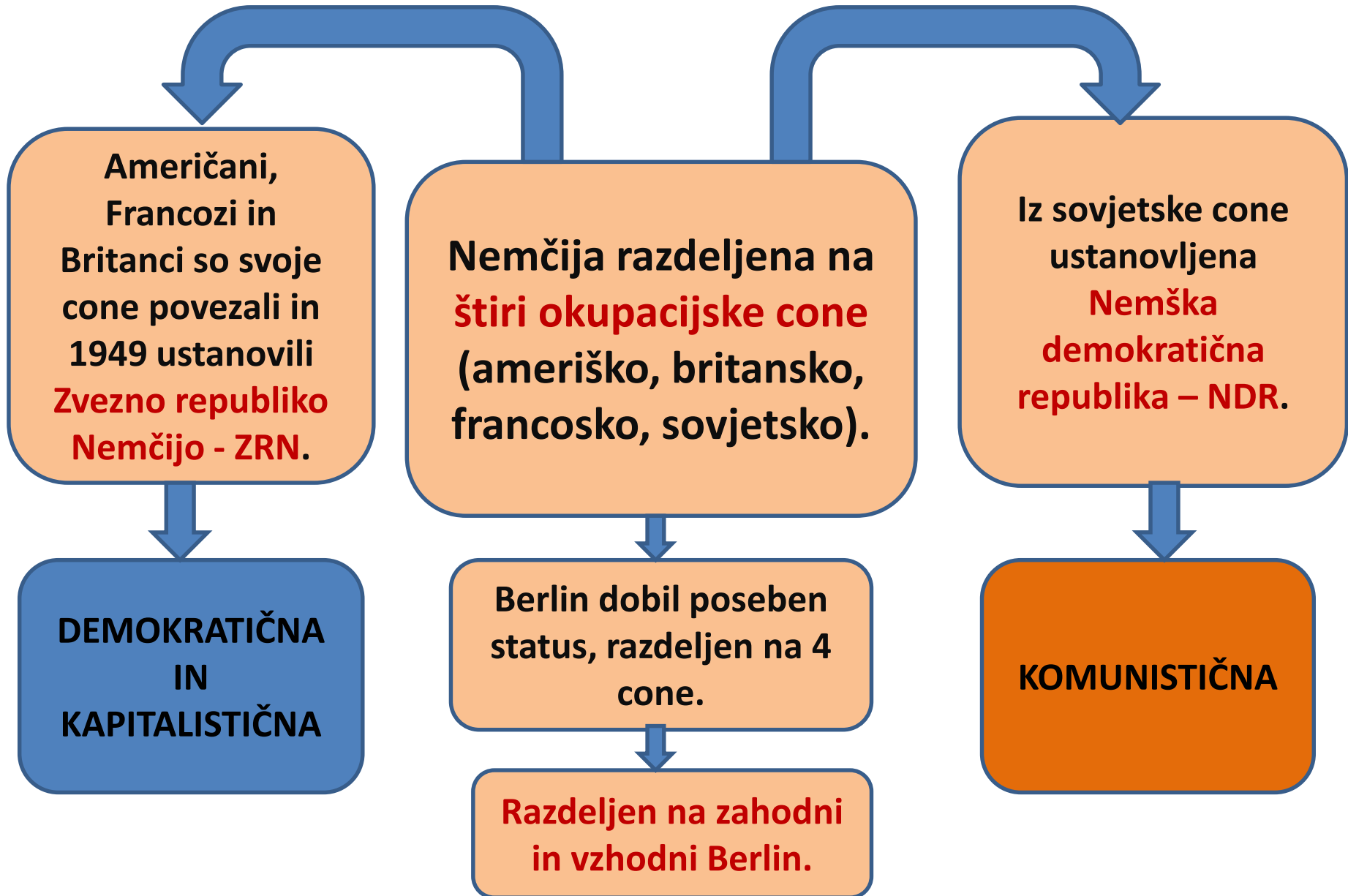
- 1949 **Zvezna republika Nemčija** (ZRN - BRD) (ZDA, Fr, VB).
- 7. oktober 1949 **Nemška demokratična republika** (NDR – DDR- zasedla Sovjetska zveza.)
- **1961 postavili berlinski zid do 1989**, ko je padel socializem v Evropi. Brutalen prerez sorodstvenih vezi.

BERLINSKO VPRAŠANJE

- Delitev mesta Berlin
- Popolna **zapora** zahodnega Berlina → 24. 6. 1948
- Prva berlinska **kriza**
- Odgovor zaveznic: **ZRAČNI MOST**
- **(277.000) preletov.**

Nemško vprašanje

SZ na povezovanje treh Z okupacijskih sil leta 1948 odgovori s popolno zaporo zahodnega Berlina. Zahodne sile so leto dni oskrbovale Berlin z **“ZRAČNIM MOSTOM”**.

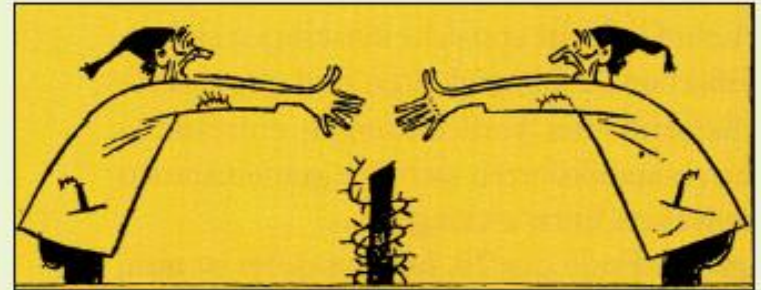
Spomenik posvečen žrtvam v operaciji “zračni most”.

- postavljen je bil leta 1961, da bi onemogočil beg Nemcev iz Vzhodne Nemčije na zahod,
- bil je visok 3,5 metra in dolg 43,1 kilometra, na vrhu pa prepleten z bodečo žico,
- pobeg čez berlinski zid je bil usoden za 75 ljudi,
- najbolj poznan prehod med obema Berlinoma je bil Checkpoint Charlie,
- postal je simbol hladne vojne in deljene Nemčije,
- 10. novembra 1989 so odprli prehode med obema deloma Berlina in berlinski zid je padel.

Dve Nemčiji v eni Evropi

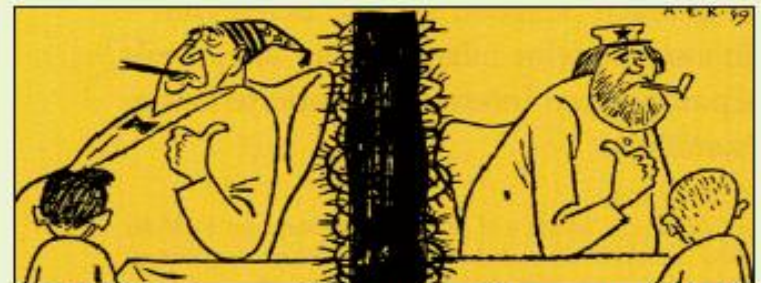
Berlinski zid, simbol hladne vojne

1945: »Brat!«

1955: »Moj dragi sorodnik!«

1965: »Ah, ja – v tujini imamo daljnega sorodnika!«

BERLIN 1961

Deutsche auf der Flucht in den Westen.

Do 1961 je 2,6 mio vzhodnih Nemcev zbežalo na Zahod.

Sovjetski in ameriški tanki iz oči v oči na mejnem prehodu »[Checkpoint Charlie](#)« v razdeljenem [Berlinu](#) leta 1961

AVSTRIJSKO VPRAŠANJE

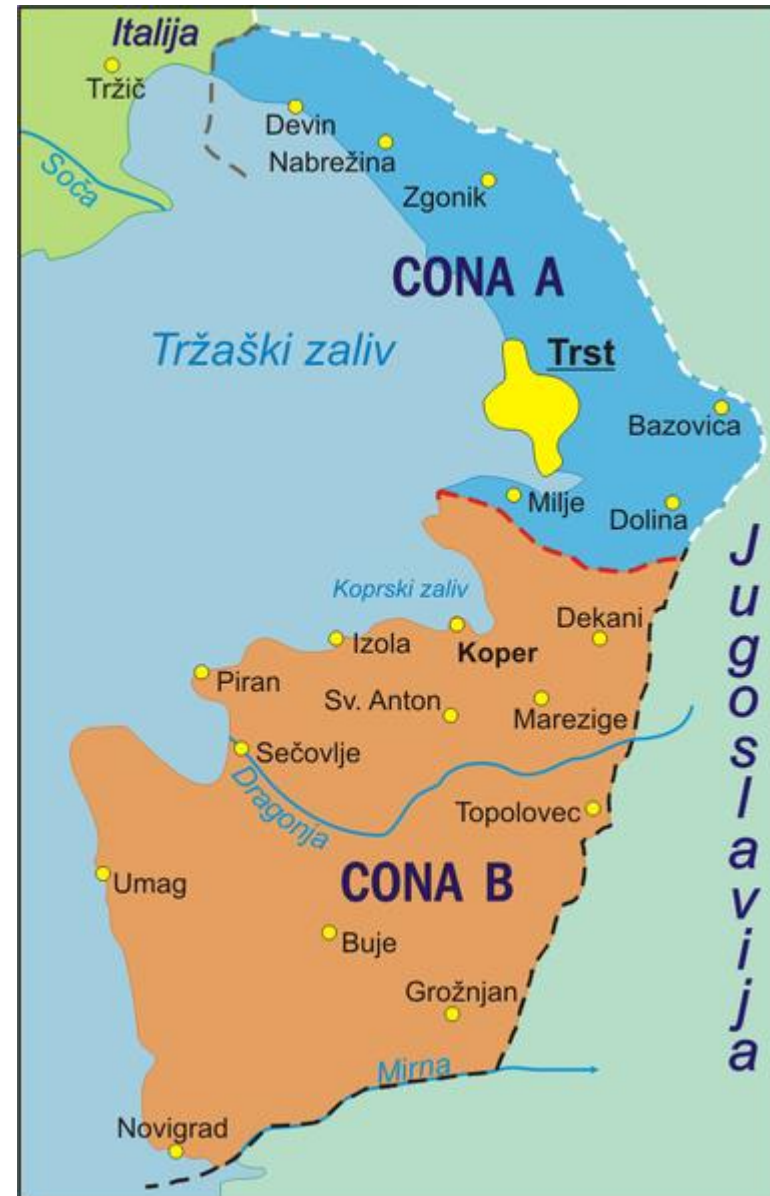

- Avstrija razdeljena na štiri okupac cone
- 1955 – Avstrija postane **samostojna**. Pogoji:
 - prepoved združitve z ZRN
 - meje, ki jih je imela pred začetkom vojne
 - vojaška **nevtralnost**
 - **avstrijska državna pogodba** – 7. člen, spoštovati mora pravice manjšin, (Slovencev), ki jih ni spoštovala, Heider.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

- Pogovori med Jugoslavijo in (SZ) ter ZDA in Veliko Britanijo → *naklonjenost Italiji (!?)*
- 1947 – STO = **Svobodno tržaško območje**
- 5. oktober 1954 – **Londonski memorandum**
 - Cona A STO – Italija
 - Cona B STO – Jugoslavija
- varovanje manjšin?

Kriza na Bližnjem vzhodu

- 1948 – Judje ustanovijo **Izrael**, tam živijo Palestinci.
- vojne z arabskimi sosedami, Egipt, SA poseg OZN – diplomatske akcije, poseg ZDA → **nafta** (!)
- Židje so dobili zatočišče v ZDA pred Hitlerjem, leta 2015 so izraelski vojaki streljali na afriške begunce. 2017 so 40.000 prosilcem za azil dali na voljo ali zapor ali izgon.

Bližnjevzhodna kriza (Palestina)

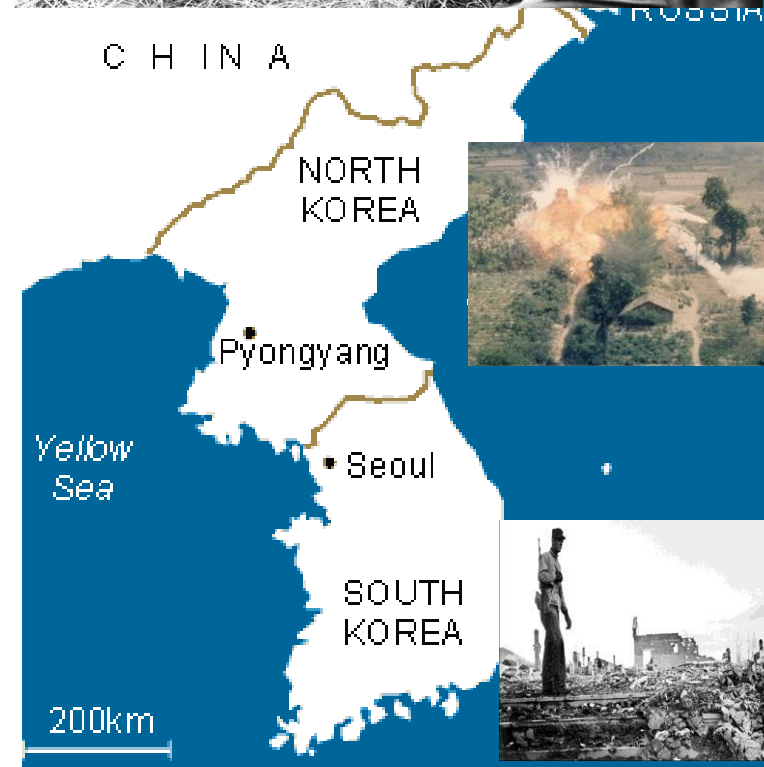
- **SIONIZEM** – gibanje za ustanovitev judovske države, 6 mio. Židov, 2 mio. Palestincev
- V Palestino se po 2.sv. vojni preseli večina preživelih Judov, izlobirajo državo.
- **OZN I. 1947** izglasuje **razdelitev Palestine v dve državi** (judovsko in arabsko) - do razmejitve ni prišlo, ker po razglasitvi Izraela (podpora ZDA) I. 1948 izbruhne vojna med njimi in arabskimi sosedi - stalna krizna žarišča. SZ-Arabce, VB- Izrael,
- **Izraelska držav poseljuje zasedena območja,**
- **Palestinci pa v Sirijo, Libanon, Jordanijo.**
- **Posredovanje mirovnih sil OZN** predvsem po I. 1970, ko so Arabci že krepko izrabljali najmočnejše “orožje” – nafto.
- **Še danes hudi spopadi.**

KOREJSKA VOJNA (ameriški in ruski interesi, vojna, ki še danes ogroža svetovni mir)

1950-53 (severni del države zasedla SZ, južni ZDA)

- 38. vzporednik – dve okupacijski coni
- 1950 – **Severna** Koreja (nadzor **SZ** in **komunistične Kitajske** napade) in **Južno** Koreja (nadzor **ZDA**) OZN je poslal svoje vojaške enote. 1953 Premirje.
- ZDA 350.000 vojakov, SZ prepriča Kitajsko z 1. mio vojakov. ZDA ima v načrtu vreči na Kitajsko 12 atomskih bomb, v 3 letih so vrgle na Korejski polotok več bomb, kot v celi 2. svetovni vojni, Kim Dronng Un je 2017 izjavil, da lahko z jedrskim orožjem doseže ZDA. 40.000 ameriških vojakov in 2. mio. Korejcev
- Zapleti do 1988, ko je S. Koreja skušala s terorizmom onemogočiti olimpijske igre v Seulu, ampak ostane osamljena, zaprta. 2 mio žrtev lakote. J Koreja zelo razvita, Samsung,
- poligon za **preizkušanje orožij** (reaktivna letala) in razdeljenost že 70 let
- Spodbudi nova civilna gibanja proti vojni

- ➔ Severnokorejske vojaške sile
- ➔ Kitajske vojaške sile

VIETNAMSKA VOJNA

1955-75 (severni del države **zasedla SZ**, južni **ZDA**)

- Francija želela ohraniti oblast v Indokini (kolonije)
- 1945 nastala **Demokratska ? republika Vietnam s socialistično ureditvijo** (severni Vietnam) (Ho Ši Minh) → vojna s Francijo
- 1954 – poraz Francije
- delitev po **17. vzporedniku**
- **Republika Vietnam** (Južni Vietnam), ki so ga vojaško podpirale **ZDA**, od 1964, imele **54.000 žrtev**, to povzroči 1973 proteste v ZDA, ki se umaknejo.

VIETNAMSKA VOJNA

- komunistično **gverilsko gibanje**
- 1964 – vključitev **ZDA v vojno**
- 1968 – pogajanja v Parizu
- 1973 – sporazum med ZDA in Severnim Viet.
- Kambodža → **Rdeči Kmeri** → ‘polja smrti’

1962 Kubanska kriza – vrh hladne vojne

Karikatura iz leta 1962 prikazuje sovjetskega in ameriškega predsednika, Hruščova in Kennedyja, ki v kubanski krizi merita moči.

Ko je ameriško vojnško letalo odkrilo baze za namestitev jedrskih raket na Kubi, je minister Robert Kennedy, brat predsednika J. F. Kennedyja, 18. oktobra 1962 obvestil javnost:

»Ocenjeno je bilo, da znaša moč jedrskega polnila v raketah polovico vse jedrske raketne moči SZ. Fotografije nakazujejo, da bodo rakete usmerjene proti ZDA. Ocenjeno je, da bi samo nekoliko minut po njihovi izstrelitvi umrlo 80 milijonov Američanov.«

Julija 1962 je začela Sovjetska zveza na Kubi graditi baze za namestitev jedrskih raket.

To je odkrila ZDA. J. F. Kennedy zaukaže **pomorsko blokado Kubi**, Hruščov zahteva, da ZDA preneha s poskusom strmoglavljenja Castrovega režima.

Kubanska kriza

- Gverilci pod vodstvom **Fidela CASTRA** l.1959 vržejo z oblasti nepriljubljen diktatorski režim, ki je užival podporo ZDA –postanejo socialistično urejena država, navezana na SZ, SZ ponudila vojaško pomoč, (1962 tudi jedrske rakete) resna grožnja svetovnemu miru.
- Američani večkrat poskusili vreči Castra z oblasti.

Fidel Castro – 31. julija 2006 ga zamenja **Raul Castro**

NIKITA
HRUŠČOV

KUBANSKA KRIZA JE IMELA POMEMBNE POSLEDICE:

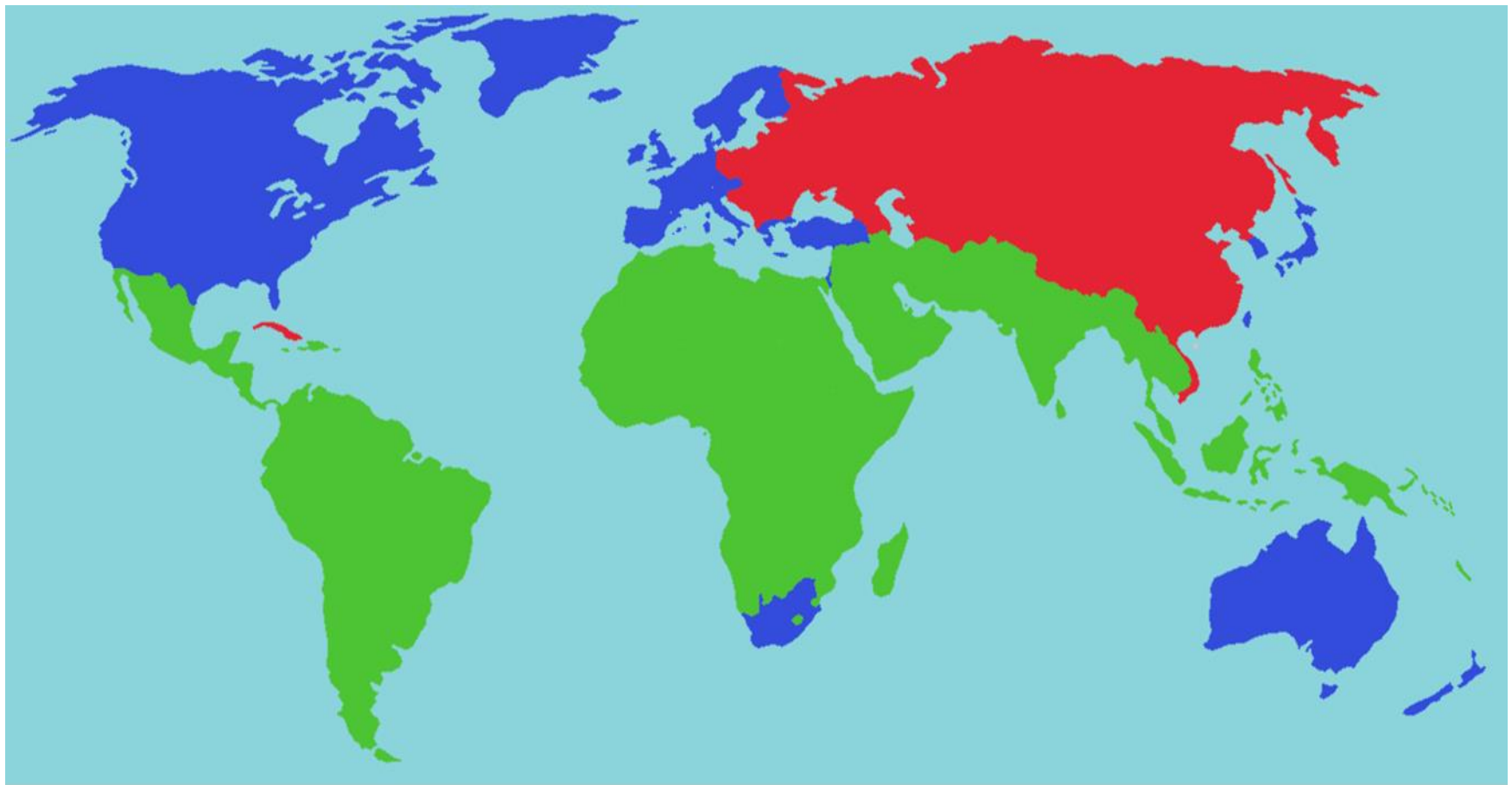
- pripomogla je k popuščanju napetosti med ZDA in SZ ter hladne vojne,
- uvedena “vroča zveza” med predsednikoma, **rdeči telefon**
- obe velesili pripravljene na pogovore o **omejitvi orožja,**
- na zahodu prevlada prepričanje, da uporaba jedrskega orožja **proti komunizmu ni potrebna.**

J. F.
KENNEDY

<http://www.jfklibrary.org/>

KOLONIJE SO POSTALE NOVE DRŽAVE („tretji svet“) po 1961

Osvoboditev kolonij v 50. in 60. letih

Dekolonizacija – osvobajanje kolonij:

Azijski in afriški voditelji so pregnali kolonialne oblasti (VB, FR) in **oblikovali nove države**.

Novonastale države so se soočale z mnogimi **težavami**.

Meje kolonij, ki niso upoštevale etničnih meja, so postale meje novih držav

SPORI IN SPOPADI

Za evropske države so bile kolonije vir surovin in v njihov razvoj niso vlagale.

GOSPODARSKO NERAZVITE DRŽAVE

Kolonialne oblasti so malo vlagale v izobraževanje domačinov.

NEIZOBRAŽENI IN REVNI

Osvoboditev kolonij v drugi svetovni vojni

- samostojnost pred 2. svetovno vojno
- samostojnost v letih 1950-1959
- samostojnost v letih 1960-1969
- samostojnost po letu 1970

»V minulih dneh so izvedli referendum o neodvisnosti Alžirije med Alžirci v Franciji, Maroku, Tuniziji v Sahari in v notranjosti Alžirije. Danes glasujejo večja alžirska mesta. Referendum je, seveda, le še formalnost, ki bo z volilnimi lističi potrdila rezultat sedemipolletne osvobodilne vojne. /.../ Christian Fouchet, francoski visoki komisar za Alžirijo, bo torej predal prve dni tega tedna vse atribute suverenosti alžirski začasni izvršni vladi.«
(V Afriki raste področje svobode, Delo, 1. julija 1962)

Navedene težave so novoustanovljene države pogosto pripeljale v gospodarsko in politično nestabilnost.

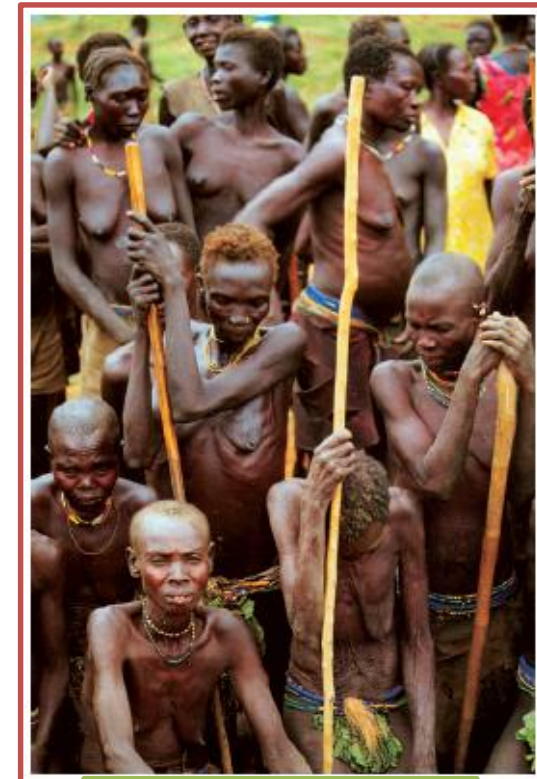
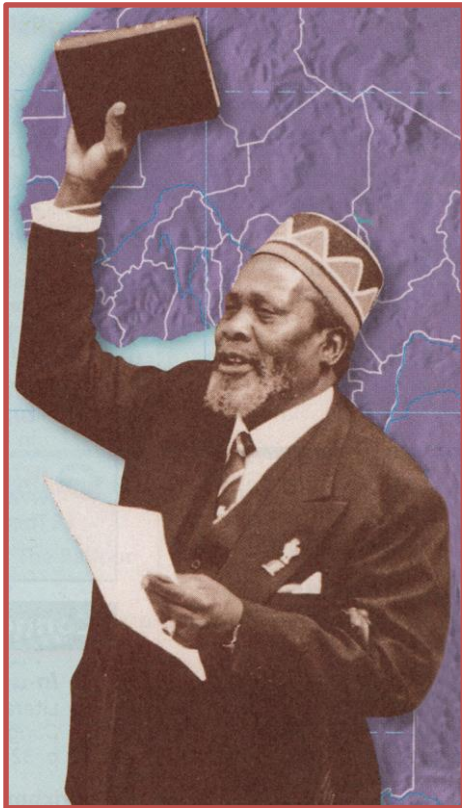
Oblast so večinoma prevzeli močni vojaški voditelji, ki so uvedli diktaturo.

V času delitve sveta na zahodni in vzhodni, so novonastale države poimenovali **TRETJI SVET**.

**GIBANJE
NEUVRŠČENIH**

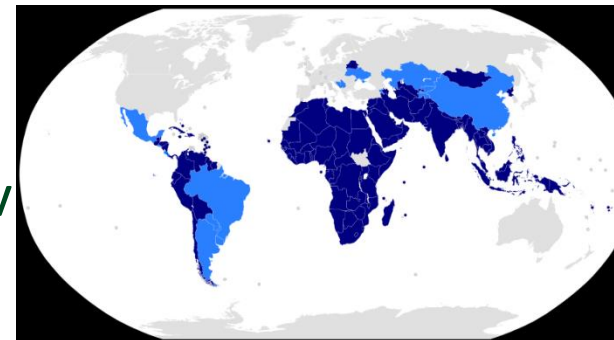
Pripadniki
plemena Nuba.

Neuvrščenost, 1961, Beograd

ali zmanjševanje razlik med narodi in alternativna pot med blokoma

- Težave „mladih držav“ Afrike in Azije so jih silile v povezovanje in iskanje skupne poti iz politične in gospodarske odvisnosti od razvitejšega sveta.
- Voditelji najpomembnejših in največjih držav tretjega sveta so imeli vodilno besedo. (egiptovski) Naser, (indijski) Nehru in Tito.

Jugoslavija – Po sporu s SZ se ni več vrnila v komunistični blok, zaradi različnosti političnega sistema se ni hotela povezati z zahodnim svetom.

Reševanje gospodarskih in socialnih problemov „tretjega sveta“:

- **Leta 1955 v Bandungu v Indoneziji so se zbrali voditelji**

⇒ Tito (*jugoslovanski državnik*)

⇒ Naser (*egiptovski državnik*)

⇒ Nehru (*indijski državnik*)

⇒ Ahmed Sukarno (*indonezijski politik*)

⇒ Kwame Nkrumah (*ganski politik*)

Primer kršenja človekovih pravic:

APARTHEID (40 let) 1948 do 1994

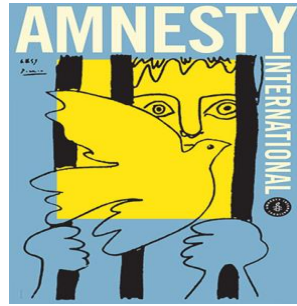
- Pod apartheidom so bila **svoboda gibanja ter politično in socialno-ekonomske pravice črnškega prebivalstva močno omejene**. Bela manjšina razpolaga z večino zemlje. Afričani so živeli v rezervatih, ki so jim dodeljeni, predstavljajo manj kot 13 odstotkov državnega ozemlja.
- **1948 južnoafriška belska vlada uvede uradno politiko segregacije, imenovano **apartheid**, (oddvojenost, ločenost), fizična ločitev belcev, črncev, na vseh področjih.**
- Ključna osebnost proti apartheidu je bil **Nelson Mandela**, 1964 zaprt do 1990. šele v 90-tih apartheid odpravljen, 1994 prve svobodne demokratične volitve, Nelson Mandela pa predsednik JAR.

Dekolonizacija in Neokolonializem

- Je osamosvajanje kolonij
- Začela se je že v 19. stoletju, največji razmah pa je dobila v 2/2 20. stoletja.
- Osvobodilna gibanja so nasprotovala tako okupatorju kot kolonialnim silam (podpirala jih je SZ).
- Duhovni in politični vodja indijskega gibanja za neodvisnost, **Mahatma Gandhi**, simbol nenasilnega odpora. Dekolonizacija v Aziji – **Indija** (največja kolonija) si je priborila samostojnost leta 1947, najpomembnejša nizozemska kolonija **Indonezija** pa leta 1949
 - Commonwealth = gibanje, katerega je povezala **Velika Britanija**, da bi ohranila stike z nekdanjimi kolonijami.
- Neokolonializem = posredna gospodarska odvisnost od najrazvitejših držav sveta . . .
ZDA (najmočnejša neokolonialna sila). **Kitajska** danes?

- Še vedno problemi človekove pravice na papirju, neenakost
- oboroženi spopadi, revščina, bogastvo avtoritarne vlade, nasilje,
- diskriminacija, (žensk) nestrpnost, cenzura,
- Izkoriščanje delovne sile, ozemlja, Kitajska

Vaja: Obkroži pravilni trditvi:

- a) Gibanje neuvrščениh je povezovalo ekonomsko močne države.
- b) Neuvrščene države so iskale alternativno pot med blokoma v obdobju hladne vojne.
- c) Med neuvrščениmi državami ni prihajalo do večjih sporov.
- d) Vloga Jugoslavije v gibanju neuvrščениh je bila velika.
- e) Ustanovitelji gibanja neuvrščениh so bili J.B. Tito, G.A. Naser in F. Castro. (bd)

POVEZOVANJE EVROPSKIH DRŽAV, NA POTI V ZDRUŽENE DRŽAVE EVROPE, UČB 232

http://europa.eu/abc/history/animated_map/index_sl.htm

SPORAZUM O EVROPSKI SKUPNOSTI ZA PREMOG IN JEKLO

začetek EU

- 1951 v Parizu
- Francija, Nemčija, BeNeLux, Italija.
- 9.5.1950- francoski zunanji minister Robert Schuman, Svet Evrope sprejme **Evropsko konvencijo o človekovih pravicah**. 9.5 je dan Evrope.

1957 EGS- EVROPSKA GOSPODARSKA SKUPNOST in 1993 EU

- **1951**- Evropska skupnost za premog in jeklo, Nemčija, Francija.
- **1957**- podpišejo Rimsko pogodbo, odpravo **carin na blago**, mej, prvič omogočena prosta čezmejna trgovina, nastane EGS
- 1960 Evropska skupnost za atomsko energijo- EURATOM in skupna kmetijska politika, prvič presežki hrane.
- 1970 načrt za skupno **valuto** in začetek **ekologije**
- **1992** – Maastrichtska pogodba, preimenovanje **EGS** v EU, prost pretok blaga, storitev, oseb in denarja.
- 1989 padec berl-zidu in 1990 konec komunizma v Evropi, RS,
- 1995 Schengenski sporazum, zunanje in notranje meje EU.

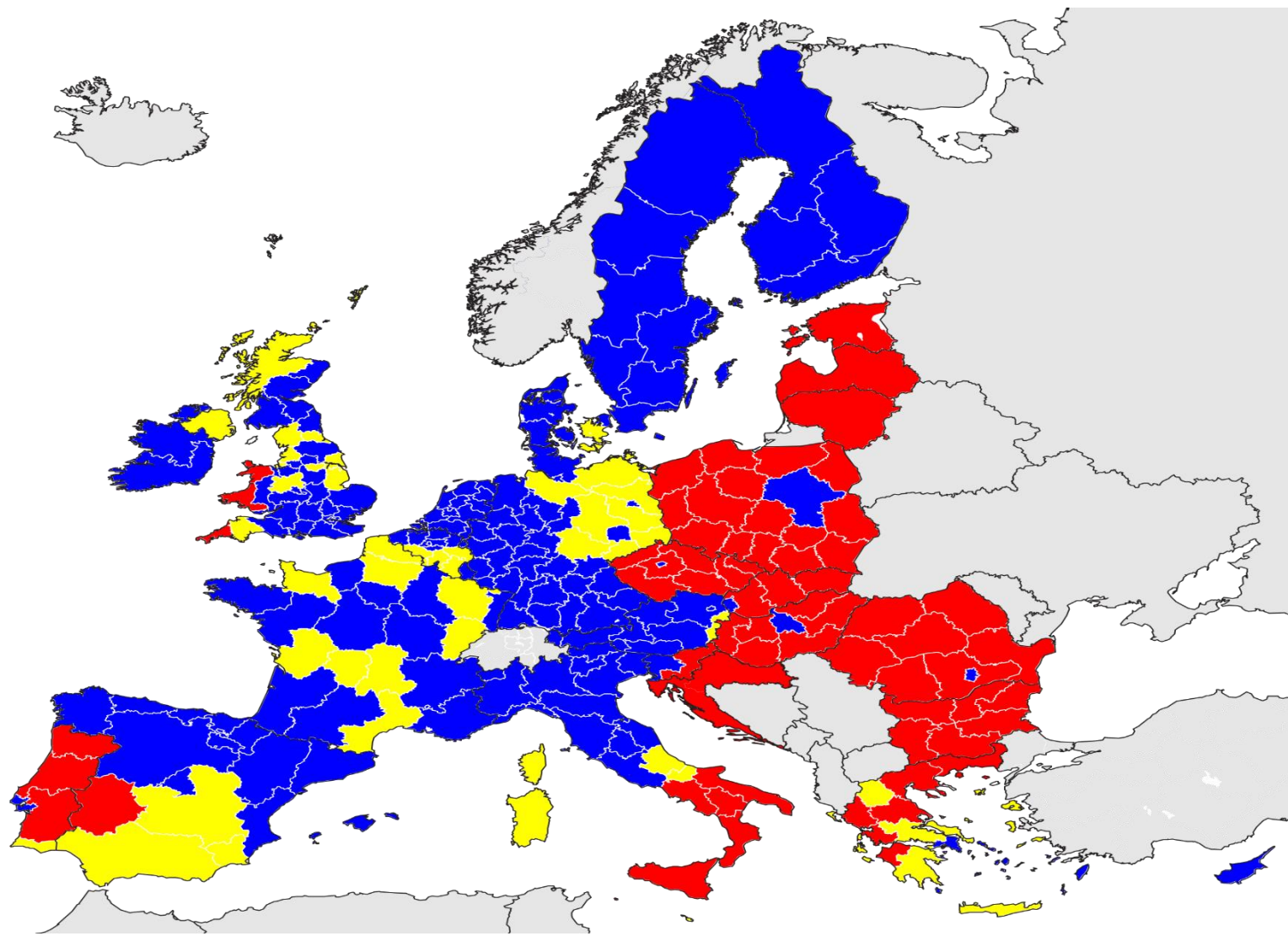
Danes so v EU velike **razlike**.

Šele po 2004 vstopijo v EU prve, nekoč komunistične države, vse gospodarsko slabo razvite, o demokraciji pa sanjajo, danes še vedno slabo razvite.

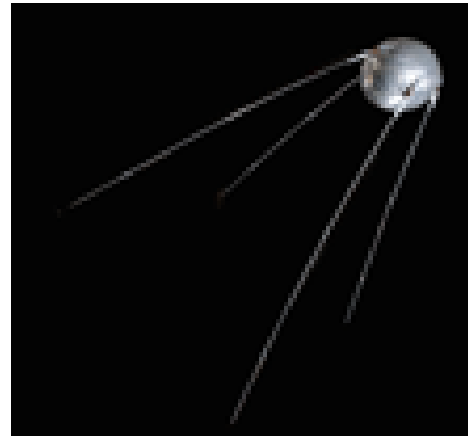
- 1952
- 1973
- 1981
- 1986
- 1995
- 2004
- 2007
- 2013

Dobro razvite, srednje razvite in slabo razvite evropske regije

TEHNIKA IN TEHNOLOGIJA, robotizacija in novi izdelki, UČB. 230.

- 2/2 20.stoletja
- Prvi patenti robotov v 50-ih letih v ZDA in VB, ki so nadomestili delo človeških rok.
- Avtomatizacija, Povečanje proizvodnje
- Sputnik1 umetni satelit, doba vesolja
- Razvoj šolstva, znanosti, Apple 1976
- Medicina, laser, kloniranje, DNK

Razvoj znanosti in medicine

- **Medicina.** Leta 1953 so odkirli strukturo DNK,
- 1955 cepivo proti otroški paralizi, laboratoriji
- 1958 manjši notranji srčni spodbujevalnik
- 1960 laser, šele 1980 prva laserska operacija oči in umetne ledvice.
- 1967 v Cape Townu presadijo prvo človeško srce.
- 1978 pa se je v VB rodil prvi otrok, spočet v epruveti.
- Razvoju optike, sledi **Japonska, Azija, Honda, Hitachi...**
- V 80. letih se je najhitreje razvijala **genetika.**
- Prvi uspešni poskus kloniranja živali se je posrečil leta **1997**, ko so škotski znanstveniki klonirali ovco in jo poimenovali Dolly.

Razvoj računalništva in telefonije

- Osebni računalniki (angl., PC) 1971. Imel je 256 bajtov pomnilnika,
- APPLE I-leta 1976 je Steve Wozniack in Steven Jobs z idejo, da bi te računalnike začele serijsko izdelovati ter prodajati
- APPLE II- 1977. Bil je že pravi osebni računalnik
- SPECTRUM-Zx Spectrum je 8-bitni domači računalnik, ki so ga naredili v Veliki Britaniji leta 1982.
- 1981: IBM sestavi prvi osebni računalnik (PC), katerega cena je bila okrog 3000 USD, kmalu se poceni na dobrih 1000 USD.. Vsebuje procesor Intel 8088 (4,77 MHz), 64 KB pomnilnika, disketnik in operacijski sistem MS-DOS 1.0.
- 1983 je ARPANET dejanski začetek interneta in fiksne telefonije
- 1984 Apple II.

Telefon iz Titovega bunkerja v Konjicu,
manj zmogljiv kot danes pametni telefon

Znanost v službi človeka

- Pomen **transporta** narašča - poveča gibljivost prebivalstva, časovno približa oddaljene kraje pospešitev izmenjavo dobrin
- Avtomobil, 1955 izdelajo po desetih letih industrijske izdelave 1955 hrošč iz tovarne Ferdinanda Porscheja doseže milijonsko mejo.
- Televizija
- Sodobna sredstva komunikacije
- Nova zdravila in cepiva
- Demokratizacija šolskega procesa
- Prva evrovizija 1956
- 1970 sta Nem. in Jap gospodarsko prehiteli ZDA.

Vaja

- Obkroži pravilne trditve:
- A Vlogo mednarodne menjalne valute je imel funt
- B Zahodne države so si v načrtovanju gospodarske politike prizadevale za odpravo socialnih razlik.
- C Komunistične države so vzpostavile sistem centraliziranega načrtovanja.
- D Države 3 sveta so se povezale v gibanje neuvrščениh, ki si je prizadevalo za zmanjšanje razlik.

MNOŽIČNA GIBANJA V PODPORO MIRU

MLADI IN NJIHOVI VZORNIKI 1961-1969

- Mirovno prizadevanje različnih držav, **beograjska konferenca neuvrščenih I. 1961** je opozorila na **grožnjo jedrskega spopada**.
- **Protesti mladih (študentov) v ZDA** zaradi vpletenosti **v vietnamsko vojno** -velike protivojne demonstracije so se začele I. 1967 in dosegle vrhunec I. 1969.
- V Evropi demonstracije „baby boom generacije“, **dostopnost šolanja za vse**.
- Spremeni se **vloga žensk**- seksualna revolucija, **vprašanje kontracepcije, splava, spolno prenosljive bolezni, AIDS,**
- **onesnaževanje**, izkoriščanje revnih ljudi in delov sveta
- **Neenakost ras, spolov, socialna** neenakost, pojav subkultur, hipiji, rasizem

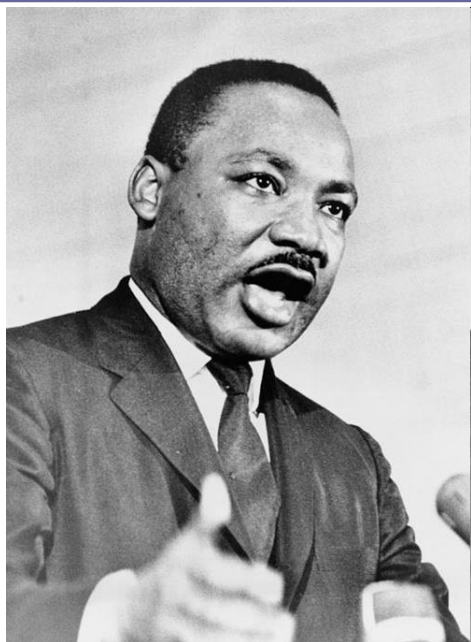

Molči, „DRŽI GOBEC“

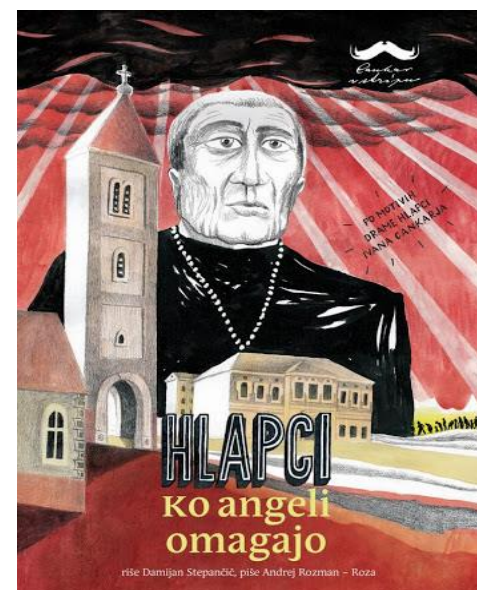
Bodite manj trapasti, raje ljubite

Amerika - raj na svetu?

Spreminjanje vlog v družbi po 1960

- Atentati, nemiri demonstracije, študentska gibanja, „**gospodje, ne lažite nam**“
- **Vzhodu** (proti sovjetizaciji in total. režimom)
- na **Zahodu** (proti kap. institucijam, Cerkev, rasizem)
- **v Jugoslaviji** (za demokratizacijo).
- Pospešena **sekularizacija** – **izpodriva vpliv krščanstva** na človekov vsakdanjik. (*razveza zakoncev, kontracepcija, splav, enakopravnost spolov, enakost istospolnih, ...*) V bolj politično in ekonomsko najbolj naprednih državah.
- Uveljavila se je **jedrna družina** – starša in otroci in ne več tradicionalno razširjene družine.
- **Vloga ženske** se je bistveno spremenila!

Pink Floyd 1964:

We don't need no education
We don't need no thought control
No dark sarcasm in the classroom
Teacher, leave those kids alone
Hey, teacher, leave those kids
alone

All in all, it's just another brick in
the wall

All in all, you're just another brick
in the wall

kaj nam besedilo
sporoča? _____

Začetki ekologije, v 70-tih opozarjanje na nerazumno izkoriščanje naravnih virov in onesnaževanje okolja

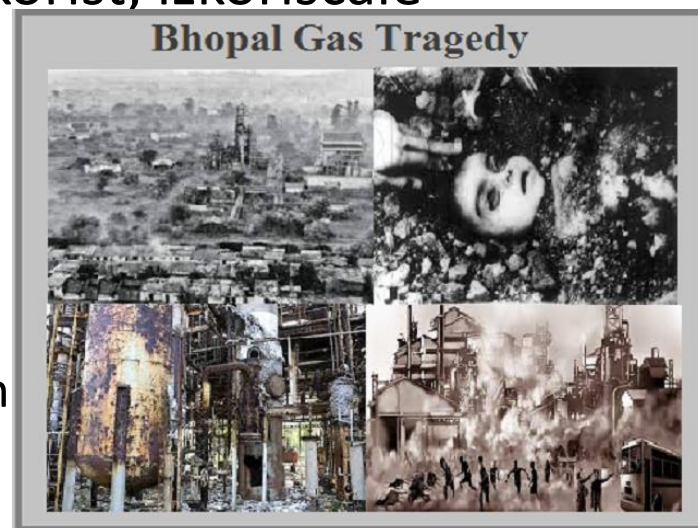
- **Energetska in naftna kriza, 1973,**
- V DDR nedelje brez avtomobilov, v Avstriji je bil uveden dan brez avtomobila na teden,
- v Jugoslaviji “parne in neparne” registrske table,
- Uvajanje poletnega časa.
- Opozarjanje na probleme jedrskih poskusov.

- V 20. stoletju so Multinacionalne družbe odpirale tovarne v nerazvitih državah, skrbele le za svojo korist, izkoriščale poceni delovno silo in surovine.

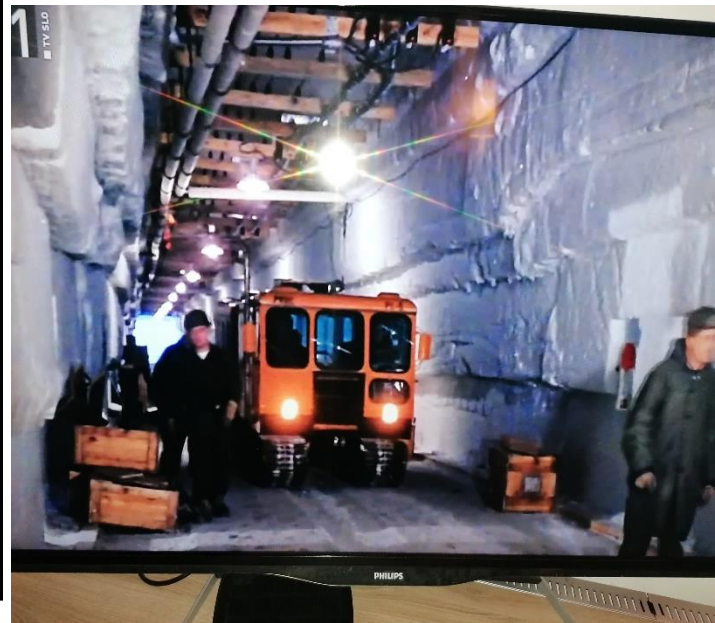
1984-nesreča v tovarni ameriškega podjetja Union Carbide, sredi **indijskega mesta Bhopal**.

Umrlih približno 20.000 ljudi, 200 000 poškodovanih

- Prenaseljenost - tradicionalnost življenjskega stila v nerazvitih državah onemogoča uspešnost omejevanja rodnosti, zato je ta najvišja ravno v nerazvitih državah.
- Gospodarstvo daleč zaostaja za potrebami vedno več ljudi.

	ZDA	Sovjetska zveza
medcelinske rakete	450	76
rakete srednjega dosega	250	700
bombniki	2260	1600
tanki	16.000	38.000
jedrske podmornice	32	12
podmornice	260	495
letalonosilke	76	0
Oborožitev velesil v 50. letih		

Tekma v oboroževanju je bila neke vrste tekma med komunizmom in kapitalizmom. Po 1972 še tretja velesila, Kitajska

1949 je svojo atomsko bombo izdelala tudi **Sovjetska zveza**

1953 so ZDA izdelale **vodikovo** bombo, leto kasneje tudi SZ.

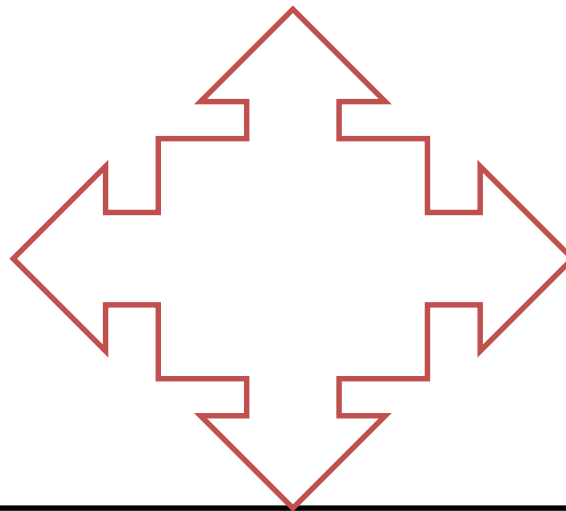
Nixon, ZDA 1972 obiskal Kitajsko, in Moskvo. 5 držav je imel jedrsko orožje: ZDA, SZ, VB, Fr, Kit. 1964

Popuščanje napetosti v 70-tih

Leta **1972** sta ZDA in SZ podpisali Sporazum o omejevanju in zamrznitvi jedrskih raketnih sistemov **SALT I in SALT 2**, o nadzoru nad oboroževalno tekmo.

1972 obišče Moskvo, pred tem Kitajsko, (3 velesile)

5 držav je imelo jedrsko orožje:
ZDA, SZ, VB, Fr, Kit.
1964.
Korenite spremembe v SZ

Nestabilna 80.
leta – ZDA
program
VOJNA ZVEZD

HELSINKI 1973-75 – Konferenca o varnosti in sodelovanju, in podpis **listine o spoštovanju suverenosti in ozemeljske celovitosti držav, nevmešavanje v notranje zadeve držav, enakopravnosti narodov, spoštovanju človekovih pravic.** (te so v veliki meri ostajale na papirju, npr vzh Evropa, Češka).

Islamska revolucija 1979

je lahko kot komunistična revolucija, torej...
je bila izdaja demokratičnih sanj?

IRANIAN WOMEN BEFORE AND AFTER ISLAMIC REVOLUTION

Iran, 1979:
THE BETRAYAL OF A
DEMOCRATIC DREAM

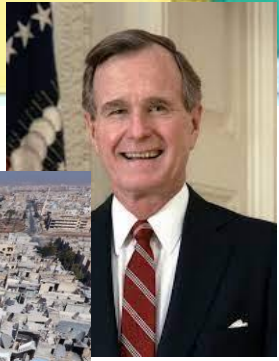
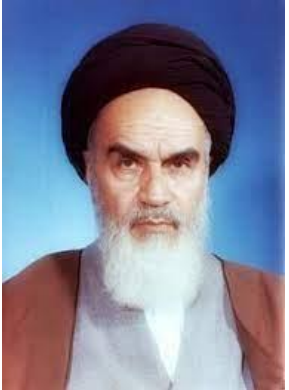
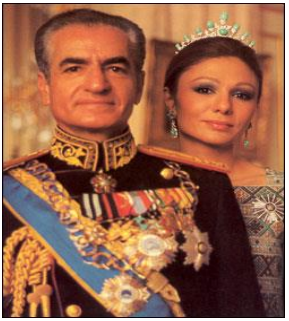
- Spopad **Irak (ZDA)** -**Iran (SZ)** je (spopad)ZDA, SZ.
- **Irak** je 1970 imel 2 največjo količino nafte na svetu, ki so ga izkoriščali B, F, ZDA. 1972 je Sadam Husein podpržavil naftno ind. ZDA je to razumela kot napad nanjo. ZDA je v **Iraku** je velika lastnica nafte, tudi v Iranu pa do šaha (Pahlavi, ki je nacionalno bogastvo razprodajal. 1979)
- **Pahlavi, Iran,** je uvajal prozahodne reforme, zato so ga strmoglavili islamisti, naslonjeni na tradicijo. VERO.

Kako so uničili Irak?

- Dolga leta spopadov in kaosa so gmotno in kulturno uničila Irak.
- Od leta 1980 je umrlo skoraj **dva milijona** Iračanov.
- **Kako se je to lahko zgodilo?** *od prvih dni iransko-iraške vojne leta 1980 do druge zalivske vojne leta 2003 in padca Islamske države leta 2017.*
- *Da bi razumeli vzrok te tragedije, se je treba vrniti v čas ob koncu 70-tih let 20. stoletja ter preučiti **geopolitične odnose** med Irakom, ZDA in drugimi velesilami, ki so se spopadle zaradi nacionalnih interesov.*
- Laži, izdaje, manipulacije in izmišljeni podatki so pripomogli k propadu države nam ta geopolitični triler nazorno osvetli tragedijo, ki je preoblikovala svet, v katerem živimo.

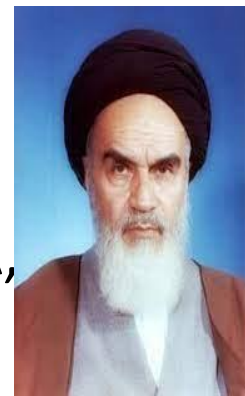
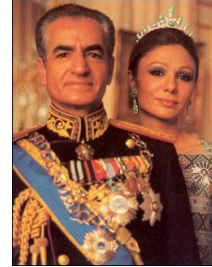

IRANIAN WOMEN BEFORE AND AFTER ISLAMIC REVOLUTION

The Breakup of the Soviet Union, 1991

Vojna Irak – Iran 1980 -88

- Leta 1979 so islamisti v Iranu strmoglavili proameriškega šaha Mohameda Pahlavija. Iranski šah je uvajal zahodne reforme, razprodal nekaj nafte ZDA, ni za islamsko tradicijo.
- Na oblast Homeini, verski in polit. vodja, šiit. Islamska revolucija je zatrla prozahodne modernizacijske težnje. VERA,
- -1980 Iraški voditelj Sadam Husein je napadel Iran, zaradi iranske nafte in dobil podporo ZDA.
- -Osredotočil na širjenje iraške naftne industrije in je imel revolucionarni Iran za grožnjo naftnim zalogam na Bližnjem vzhodu. Leta 1988 se je neodločena vojna izčrpavanja končala.
- Nafta se je podražila, kriza v celem svetu. Istega leta je Husein izvedel vojaško akcijo, da bi zatrl Kurde v severnem Iraku, in je njihove gorske vasi napadel s kemičnim or. Irak zadolžen.
- Irak 1990 invazijo, napad na Kuvajt, (lastniki nafte tudi ZDA)
- 1991 ga je v 1. zalivski v porazila OZN. ZDA. Irak zelo uničen.

Prva in druga zalivska vojna

ZDA : Irak, „Irak ogroža globalno gospodarstvo“?

- Šlo je za **geopolitično razmerje** velesil, ki niso dovolile, da bi Irak določal razmerje sil v Zalivu. ZDA v SA odpošlje 1. mio vojakov, za SA „nevernike“ in povzroči še napetosti znotraj SA.
- **Okt 1990 prva zalivska „kirurška“ vojna**, manipulacije, **ZDA F-117.**, ZDA: 5600 poletov v 2 dneh, uničena vsa infrastruktura, ostalo je 15 % elektrike, hoteli odpor prosi S. Huseinu, oborožili šiite ter povzročili še 50.000 mrtvih šiitov, ugled ZDA pade.
- **1991 vojna končana, Iračani 25 mio.** odrezani od sveta, ni el, pitne vode, cepiv, 0,5 mio. otrok umre, huda humanitar kriza, genocid?
- **1995 Program „nafta za hrano“** mleko v prahu, vode pa ne, MS ni dovolila klora, grafita, nič, da ne bi v Iraku izdelovali orožje.
- **Po 11.9. 2001 2003 Bush, napad tudi na Irak**, (kao jedrsko orožje), režim S. Huseina pade, ampak nastane uporniško gibanje, spor med suniti in šiiti, državljanska vojna, in Al-kaida.

Iran danes

- 2003 ponovna invazija ZDA na Irak. 2. iraška vojna. S. Husein, atomska bomba, Bush ml.
- Ahmadinedžadom (pred. Irana 2005-2013) so se odnosi Irana z Zahodom zaostri, predhodnika že normalizirala.
- Številni Iranci so še vedno ponosni na to, da so leta 1979 strmoglavili "despotskega" šaha in si izborili neodvisnost od tuje nadvlade.
- Za konservativce je današnji Iran idealna država.
- Mnogi zmernejši in reformistični Iranci želijo več svobode, človekovih pravic in demokrati. sistem.
- Tiskani mediji so v Iranu pogosto tarča pritiskov, cenzure in ukinjanj. Mnogi novinarji ter politični aktivisti in borci za človekove pravice so pristali v zaporu.

Afganistan, vojna, ki je spremenila današnji svet,

- hladno vojno zamenjala spopad med zahodnim svetom in muslimani in spopad med ZDA in SZ
 - najdaljša ameriška vojna od 1979, Afganistanski talibani in Al Kaida so njeni „otroci“
 - Afganistan je sovjetski Vietnam
 - Zadnja etapa hladne vojne, vojna proti komunizmu

- SZ in **Afganistan** sta imela prijateljske odnose, bil je neka „cona med SZ, Kitajsko, Iranom, Pakistanom. Moskva je Afg. pomagala.
- 1979 je še bila „hladna vojna“, ki jo je zamenjal spopad med „zahodnim“ svetom in muslimani TER DRŽAVLJANSKE VOJNE.
- V Kabulu so prišli 1978 prišli na oblast **komunisti**, levica, zahtevali so korenite spremembe. Fevdalizem v socializem, pravice ženskam, šole.
- Ker je bila **komunistična polit.** v nasprotju z islamskimi zakoni, tradicijo in navadami, (šole za ženske, kmetijska reforma), so se pojavili množični **protesti in upori**, ki so se razširili po celotni državi, (DRŽAVLJANSKA VOJNA).

SZ in Afganistan sta imela prijateljske odnose

V Kabulu, gl. mestu Afg. So prišli 1978 na oblast komunisti, želeli so preobraziti družbo iz fevdalne v socialistično.

Komunistična politika je bila v nasprotju z islamskim zakoni, tradicijo, šole za ženske, agrarna reforma povzročijo upore

1979 Hafizulah Amin, SZ se je zdel vedno manj zanesljiv, akcija Šturm 333 KGB zasede predsedn. palačo. ZDA so navezale stike z zavezniki SZ in ocenili prevelik vpliv SZ na j. A. in j. p. d. l. MUDŽAHEDINE

Afganistan, vojna, ki je spremenila današnji svet, Ali ko je hladno vojno zamenjala spopad med zahodnim svetom in muslimani in traja še danes in vključila spopad med ZDA in SZ

ZDA, Carter je dal pomoč protikomunist. frakcijam, MUDŽAHEDINOM orožje, 1983 celo pri Reganu

SZ Amina, ki se obrne na Kitajsko in ZDA odstranijo, ubijejo., oblast Barak Karmal.

Vojna traja še danes, 40 let
Evropa pa je 1989 začela posvečati pozornost padcu berlinskega zidu

Mihail Gorbačov je začel podpisovati premirje, 1989

Sovjetski prihod je povzročil še več nemirov in mudžahide, ki so dobivali pomoč ZDA in islamskih držav

1978 na oblast komunisti,
odpor proti komunizmu, **SZ**
da ne pade komunizem
zasede predsedniško
palačo v Kabulu

V ZDA in zavezniki okupacija Afg.
Okrepi odporniško gibanje,
MUDŽAHEDINE, vojaško podpira,
celo povabljeni k Reganu 1983,
freedom Fighters, Rambo 3 James
Bond, Pomoč ZDA, rakete zemlja
zrak, FIM 92 Stinger

Pakistan sprejme
2,5 mio beguncev,
(muslimani),
podpre
Afg.fundamentalist
e, na svojo stran
Iran, sveta vojna.

Savdska Arabija,
savdska dinastija
BIN LADEN poslala
sina Osama v Afg.
in oboroževala
mudžaheide, ki bo
skrbel za odpor
proti SZ.

**Zavezniki postanejo
sovražniki** ,
1898 se SZ sesuje, Saddam
Husein (**Irak**) napade
Kuvajt, 1990,
Mudžahedini v Afg.
Nimajo več sovražnikov,
začnejo BPJ ZA OBLAST,
1996 USTANOVIMO
ISLAMSKI EMIRAT, IN
vpeljejo teokracijo, sredni
vek

ZDA... iraški napad na Kuvajt prestraši SA, prosi za pomoč ZDA, ki komaj čaka, da pride do naftnih nahajališč,

Osama Bin Laden Al Kaida, islamski fundamentalizem, spre se s svojo družino, dvorom, (prodali ste zemljo nevernikom) družina se mu odpove,

OSAMA BIN LADEN

20 LET AMERIŠKI PARTNER MITOLOŠKI SOVRAŽNIK ZDA OD 2001-2011
VZPOREDNICA S SADAMOM HUSEINOM, KI GA ZDA 2003 vrže z oblasti, izsili interencijo VS v Irak, NAPAD na Irak, obtoži jedrsko orožje,
IZ LEKCIJE SZ SE ZDA NI NIČESAR NAUČILA

- 1979 je oblast prevzel **Hafizullah Amin**, ki je skušal otopliti odnose z ZDA in Pakistanom, se odmakniti od Moskve, (SZ napade, 10 let)
- Po islamski **revoluciji v Iranu** so ZDA navezale **stike z zavezniki SZ** na Bližnjem vzhodu, v čemer je SZ videla ogrožanje svojih interesov v regiji in možnost nemirov v **muslim v sovjetskih republikah.(stan)**
- **Američani** so dogodke v Afganistanu ocenili kot poskus SZ, da preko Afganistana in Pakistana razširi svoj vpliv na jug Azije.
- Zato je preds. ZDA **Carter 1979 dal** pomoč **protikomunističnim enotam (gverilskim mudžahidom)** v Afganistanu, organiz. so mrežo za dotok orožja in vojske
- **Amin** ni več **poslušal sovjetskih nasvetov**, kako naj uredi državo, postal je nezanesljiv, sklepati dogovore s Kitajsko in ZDA in ogrozil SZ interese. 1979 so v Kabul **sovjetske** specialne sile in so dec. 1979 ubile Amina in na oblast postavile **Babraka Karmala**.

- Sovjetski prihod je povzročil še več nemirov, Leta **1984** so **mudžahidi** začeli dobivati pomoč v orožju in opremi s strani **islamskih** nekaterih **zahodnih držav (ZDA, CIA)** in Kitajske.
- Sovjetska zveza je **1987** napovedala umik (Mihail Gorbačov). **1988** je bil v **Ženevi** podpisan sporazum. Različne skupine so se po odhodu skupnega sovražnika začele bojevati, **zmaga mudžahidov**, ki je pripeljala na oblasti **talibe** in nastanek **talibanskega režima** in državljansko vojno, ki so jih ZDA 2001 spet vrgle iz oblasti.
- Afganistan je bil po vojni zelo uničen. 1 mio. Afganistancev je umrlo, 5 mio. zbežalo v druge dele države ali v tujino.
- Sovjetska stran je izgubila približno 15000 vojakov, opreme, invalidi. Različne bolezni (**tifus**, **hepatitis**) okrog 400.000 ljudi.
- Za SZ je bila vojna hud udarec, v vojaškem in ekon. smislu in je pospešila razpad Sovjetske zveze. (kot vietnamska za ZDA).

Konec hladne vojne, perestrojka

Decembra **1987** sta Gorbačov in Reagan **podpisala sporazum o uničenju jedrskih raket srednjega dosega.**

Volja po razorožitvi obeh velesil. Zmanjšal stroške oboroževanja, vojaške tovarne v miroljubne namene.

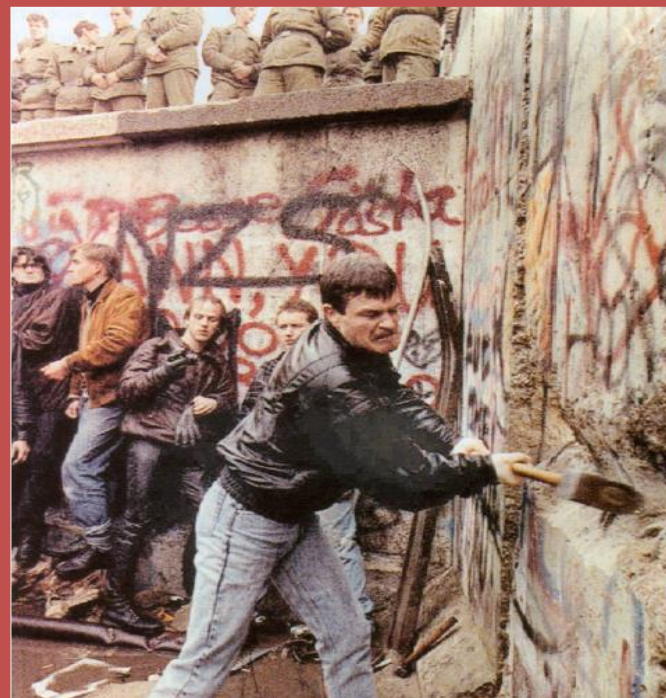

Ronald Reagan je do 1985 še vlagal v jedrsko oboroževanje, kritiki: Star Wars- vojna zvezd

Novembra **1990** so članice Konference o varnosti in sodelovanju v Parizu z **Listino o novi Evropi** razglasile **konec hladne vojne.**

Zahodna Nem. gospodarsko uspešna, dohodek v eni generaciji poveča za 3x. **Vzhodna Nem** stagnira. Oktobra **1990** razglašena **združitev** Vzhodne in Zahodne Nemčije in Nemcev.

Padec komunizma
v NDR dovolj laži
Wind of Change

Množične demonstracije,
zahteva demokracije in
višji življenjski standard

Novembra **1989**
odprli -podrli
berlinski zid.

2 Nemčiji se združita, NDR/DDR 1990

1989, po 40 letih ustanovitve DDR velike demonstracije v (vzhodna Nemčija pod SZ),

Stasi (170.000 agentov) ni več mogel zaustaviti klicev po spremembah, „demokracija zdaj ali nikoli“

„pomoči“ iz Moskve ni bilo več, imeli so dovolj svojih težav, razpadala je tudi SZ, padel je berlinski zid, Nemčija se je združila,

Zahteve po demokraciji

Vojaške parade

Vzhodna Evropa – berlinskega zidu ni več

POLJSKA

ROMUNIJA

»Živeli smo na gori laži. Obstajala je velika razlika med tem, kar so nas učili, in tem, kar smo videli okoli sebe. Objavljali so neverjetne statistike o kmetijski proizvodnji, vendar so bile trgovine prazne. Na papirju smo imeli svobodo govora, vendar vedno, ko je nekdo odkrito spregovoril, so mu komunisti ukazali, naj utihne.«

(Izjava romunskega študenta, 1990)

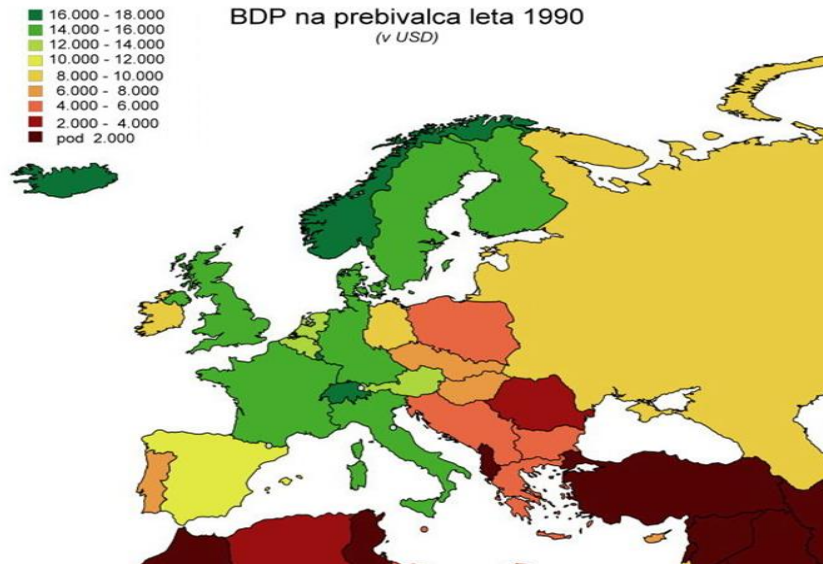
IN DRUGOD
Slovenija

MADŽARSKA

ČEŠKOSLOVAŠKA

Spremembe v Sovjetski zvezi so leta 1989 spodbudile spremembe v vzhodni Evropi. **Ljudje so zahtevali svobodo govora, zborovanj, potovanj in svobodne volitve.**

ZAKAJ JE 1990 PROPADEL KOMUNIZEM po 45 letih?

V 80- tih realnost,
Zahod krepko prehitil
Vzhod. Gospodarstva
so stagnirala
NIZKA PRODUKTIVNOST
ZASTARELA PRIZVODNJA
Nobene ekologije

1980 umrl Tito.
„projekt“
Jugoslavija se konča

Izdatki za
oboroževanje.
Odplačevanje
kreditov iz zahoda

Korupcija zaprtih
vladajočih elit,
ustrahovanje
nasprotnikov, polno laži
o uspešnosti komunizma

Razlike,
nestrpnost,
nacionalizem
REFORM PA NI
BILO

Primanjkovalo
je izdelkov širše
potrošnje,
svobode,
odprtih meja,

Na družbene
probleme se je znalo
reagirati le z uporabo
sile

Padec komunizma ter nemirna 90-ta leta

- Prehod iz komunizma v kapitalizem (tranzicija, prehod) je bil hiter in se je v vzhodnoevropskih državah razlikoval.
- Prva vzhodnoevropska država, ki je krenila na svojo pot je bila **Poljska**, 1989. (4 .junij 1989, prve večstrankarske volitve) EU.
- Na **Madžarskem** so 1990 prve večstrankarske volitve.
- 1989 pokopali premiera Imreja Nagya, ki je bil 1956 po vstaji proti SZ obešen in pokopan v neoznačen grob. Namesto razvoja težke industrije je postavil v ospredje industrijo, ki je izdelovala izdelke, namenjene neposredni rabi ljudi, krepko je znižal cene hrane, izpustil je veliko političnih zapornikov in razpustil taborišča za politične zapornike, srečal se je s katoliškimi škofi
- V **Bolgariji** so po velikih demonstracijah 1989 1990 prve večstr. vol.
- **Češkoslovaška** je razpadla 1993 na Češko in Slovaško.
- V **Romuniji** so 1989 usmrtili Ceausescu-ja.(na božični dan ubesili)
- V **Albaniji** padec režima Enver Hoxha 1991 (od 1945-85), 1991 so na demonstracijah v Tirani zrušili njegov kip.
- Razpad **Yu**, 1991, (do 1995 državljanska vojna), 1999 Bg.

Propad komunizma in razpad SZ 1991

1986 Černobil.

Mihail Gorbačov, perestrojka,
Boris Jelcin, prvi pred. po 1990,
danes Vl.Putin

Reforme Gorbačova, vzpostaviti
reformiran, demokratičen in
gospodarsko uspešen socializem.

Spremembam so sledili **spori** med narodi, ki so zahtevali samostojnost.

Ob razpadu SZ dec 1991 je Rusija postala naslednica SZ, pojavilo pa se je **vprašanje usode več sto etničnih in verskih skupin in njihovih pravic v novih entitetah.**

Čečenija, Grozni, Ukrajina....Armenija, Armenci pod Azerbajdan, Goraski Karabah-tudi Latvija, (veliko Rusov). Danes ima pravoslavna Cerkev velik vpliv na politiko.

Vojna v Čečeniji

1994 je Boris Jelcin ukazal več sto tankom in oboroženi pehoti, naj vdre v uporniško republiko Čečenijo. Začela se je krvava prva **čečenska vojna**, ki je trajala skoraj dve leti.

Pokrajina na severnem Kavkazu in v kateri živi milijon ljudi, se je ruski nadvladi predtem upirala dve stoletji. Rusi so v čečenske gore prvič vdrli na ukaz Petra Velikega v 18. stoletju in si po kavkaški vojni ozemlje tudi uradno priključili v drugi polovici 19. stoletja. Skoraj stoletje pozneje pa mnogi Čečeni niso mogli pozabiti in oprostiti, kako je z njimi ravnal Stalin, ki je leta 1944 ukazal, da se mora ves narod preseliti v taborišča v Sibiriji in osrednji Aziji, kot kazen za domnevno sodelovanje z Nemci. Stalin je sicer leta 1936 ustanovil Čečensko-inguško avtonomno sovjetsko socialistično republiko.

- Ob razpadu Sovjetske zveze decembra leta 1991 je Rusija postala njena naslednica, pojavilo pa se je **vprašanje usode več sto etničnih in verskih skupin in njihovih pravic v novih entitetah**.
- Jelcinu je uspelo dogovor o tem podpisati s 87 subjekti, razen s Čečenijo. Tri mesece predtem je namreč Čečenija pod vodstvom predsednika Džoharja Dudajeva, sicer nekdanjega sovjetskega generala, razglasila neodvisnost od Moskve. Jelcin je že leta 1991 svoje sile poslal v čečensko prestolnico Grozni, a so morale oditi, potem ko so jih borci Dudajeva na letališču obkolili. leta 1993 pa razglasili popolno neodvisnost.

Jugoslavija – krvavi madež v Evropi

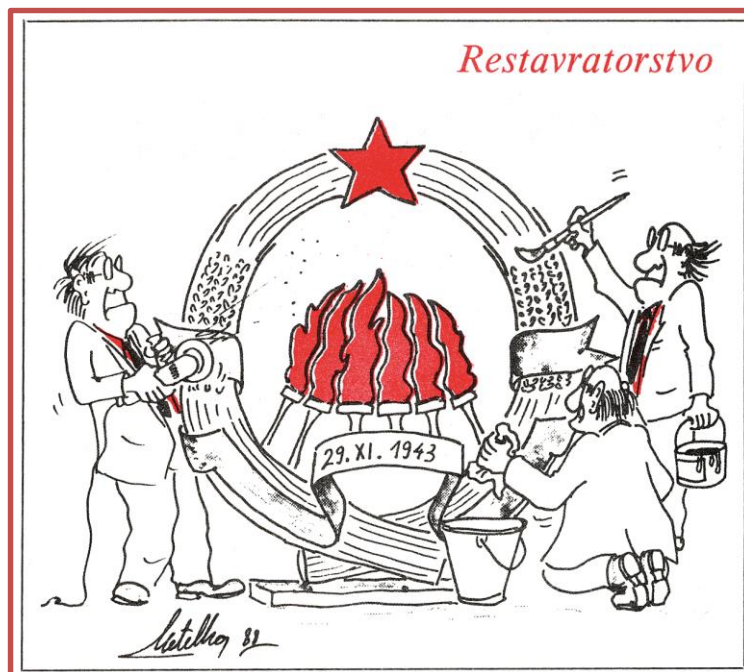
Razmišljanje o prihodnosti je zamenjalo razmišljanje o preteklosti

SFR Jugoslavija -
večnacionalna
država.

1980 umrl Tito.
„projekt“
Jugoslavija se konča

Komunizem –
“bratstvo in
enotnost”.

4 najmočnejša
armada v YU.
Velesile pustijo, da
se „stepemo“

Razlike,
nestrpnost,
srbski
nacionalizem

Genocid, vojni
zločini, 3 mio.
migrantov

... V Evropi po 2.
svetovni vojni ni bilo
vojn, RAZEN NA
BALKANU...

Demografija Danes: V 30-letih se je število Bosanskih Srbov iz 43% zmanjšal na 31%. Muslimanov s 26 na 44 %.

1995 Dajtonski sporazum. Republika srbska in Federacija Bosna

1992 – 1995 vojna v BIH, 200.000 žrtev, 3 milijone beguncev, "etnično čiščenje", posredovala OZN.

1992 neodvisnost Bosne in Hercegovine

1991 neodvisnost Makedonije.

Konec 80. let so nacionalne napetosti narasle. Srbski predsednik Milošević je zahteval vodilno vlogo Srbije v Jugoslaviji in „Veliko Srbijo“.

Na Hrvaškem vojna zapletla, postala krvava.

1992 OZN poslala mirovne enote.

Uprli Slovenija in Hrvaška.

1991 razglasili neodvisnost – razpad Jugoslavije.

Jugoslovanska vojska branila celovitost države – napadla Slovenijo in Hrvaško.

Vojna v Sloveniji hitro

<http://www.irokus.si>

Kitajska – odpiranje na zahod po 1990

Mao Zedong – voditelj komunistične revolucije in ustanovitelj komunistične Kitajske.

1976 vodstvo prevzel **Deng Xiaoping**, modernizacija, državo odprl zahodnemu kapitalizmu. Začetek potrošniške „zahodne“ družbe.

Študentje zahtevali tudi **politične svoboščine**, 1989 demonstracije v Pekingu, Vojska krvavo zadušila, 120.000 zaprtih.

Oblast se ne spremeni. Kitajska ostaja komunistična, a se gospodarsko razija.

Danes „en pas ena cesta“, Kitajska „kupi“ svet, gradi infrastrukturo, prevladuje že čez 70 držav.

Začarani krog terorizma

„ne želimo vojne, želimo ohraniti mir“, (?) G. Bush 2003

- 2001 **Al Kaida** napade z ugrabljenimi letali newyorški WTC, nad 3000 mrtvih, ljudi.
- **Spremeni se odnos do islama**. Odgovor ZDA krvav:
- 2003 Bush (NATO) začne „**vojno proti terorizmu**“, začne napad na Afganistan in Irak, da bi uničil mrežo Al Kaide, za 13 let okupira državo.
- Bush je trdil, da režim **Sadama Huseina** -(1979-2003-2006) (S. H je bil prijatelj ZDA do 1991, ko je napadel Kuvait, jim je zrasel čez glavo)- da **Irak**, nudi zatočišče teroristom, povezan z Al- Kaido in ima jedrsko or, ki ga nikoli niso našli. Gotovo: **strateška potreba po zalogah nafte in drugi geopolitični interesi** (ZDA in VB) za nadzor nad območjem, odstav. S. Husseina.

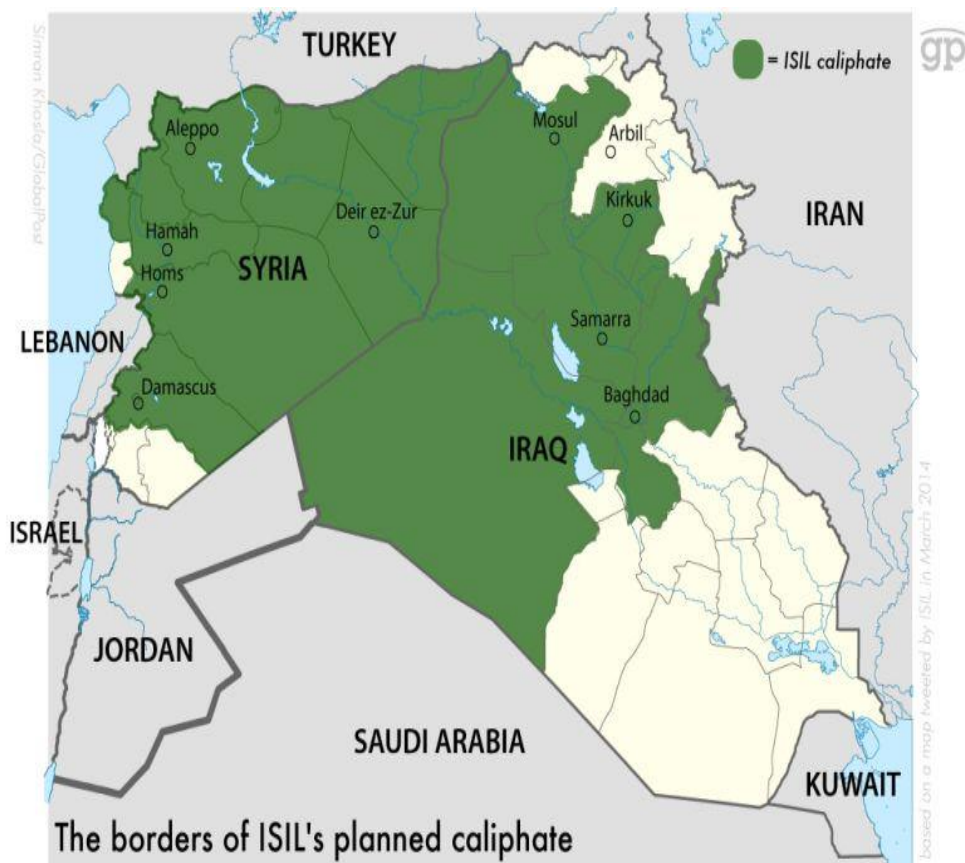
Al Kaida (baza, izvoz upora) in transnacionalni terorizem

- Al Kaida, nastala 1988 v Afganistanu, v času konca sovjetske zasedbe Afg. poudarjajo vero- islam, vendar suniti. „Povzročil jo je Zahod“.
- Al Kaida, radikalna islamistična usmerjenost zoper zahodno, predvsem ameriško, prevlado v pretežno muslimanskih deželah, nafta, na katero se je odzivala z uporabo sile proti ZDA in zaveznikom.
- V Iraku 2003 režim S. Huseina padel, iz njegove stranke so bili ob službo, tudi 0,5 mio. vojakov, na cesti, rodilo se je odporniško gibanje, sunitsko, nastala 'Al Kaida v Iraku', ki se je leta 2006 preimenovala v 'Islamsko državo v Iraku'. IS se je osredotočil na Bagdad (Irak) in Damask (Sirija), medtem ko je imela Al Kaida v mislih New York in Washington.
- Nepredstavljivo nasilje IS-ja, je odg. nepredstavljivega nasilja ameriških okupacijskih sil v Iraku, kjer je IS nastal in se razvil. Ameriške sile so tam (ob oporišču Guantánamo in zaporih v Afganistanu, Abu Graib) mučile ljudi. To je vodilo k (IS-ju se je v Iraku in Siriji pridružilo več 10.000 ljudi iz 80 držav, tudi EU).

Islamska država, velika svetovna grožnja

Islamska država začetek konca, kalifat med E in T je vsak dan manjši, a ljudje ne smejo zapustiti območja.

Islamska država je šibka, a brutalna, islamska država se je sesula, ideologija pa ni poražena, speče celice čakajo na priložnost.

Prvo desetletje 21. stol.

- **2000 boj proti modernem suženjstvu**, (20-50 mio ljudi) izkoriščanju „nevidnih“ in trgovini z ljudmi, spolnem suženjstvu, do 2017 prijavljenih 8500 primerov, 650. mio žensk poročenih pred 18 letom.
- **Kolesje belskega bogastva utemeljenega na kleptokraciji.**
- **Terorizem, 2004, Madrid** ubitih 191, 2005 **London** 52 ubitih.
- 2005 danski časopis **Jyllands Posten** objavi karikaturu Mohameda, nemiri, **protimuslimanske demonstracije.**
- **2005 EU sprejme načrt boja proti terorizmu.**
- 2006 ubijejo S:Huseina, konec vojne v Iraku, se pojavijo slike o izživljanju ZDA vojakov v Abu Graib. (začetek Al kaide)
- Vojna je bila še dodatno diskreditirana zaradi dokumento ki jih je objavil **Wikileaks**, 2006 (spletna stran).
- 2011 v Pakistanu Osama bin Laden ubit.
- 2014 napad na Ukrajino in vojna v Siriji. Libiji. Iraku.

Odločitve, ki jih bo človeška družba sprejela v 21. stoletju, so pomembnejše, kot so bile kadarkoli v zgodovini

Problemi ekologije, vsak dan zavržemo 2 mrd. plastenk. Nestle, Pepsi bi morali prevzeti odg. Globalno segrevanje. Ali bomo svet prepustili zanamcem, ali se lahko čemu odpovemo? Pomanjkanje virov, 9 mrd.

Nemirni Bližnji Vzhod, v imenu vere in »boja civilizacij«- Al Kaida, skrajna islamska teroristična organizacija, vodja OBL ideologija: skrajni sunitiski islamizem, glavna oporišča v Afganistanu, Alžiriji, Iraku, Pakistanu, Saudski Arabiji

Prehitra umetna inteligenca koristila bo bogatim, škodila revnim 2017 odvisne generacije od telefona in nadzor Prepoznavanje čustev

Vzpon Kitajske, nova svilna pot, ostaja komunistična, totalitarizem, nadzor kamer, hiter razvoj gospodarstva, Kitajci „kupujejo svet“ Koncentracijska taborišča.

Ali sta **demokracija** in **svoboda** na preizkušnji? EU? Izstop VB 2021? Ekstremistična desničarska gibanja v EU in v svetu.

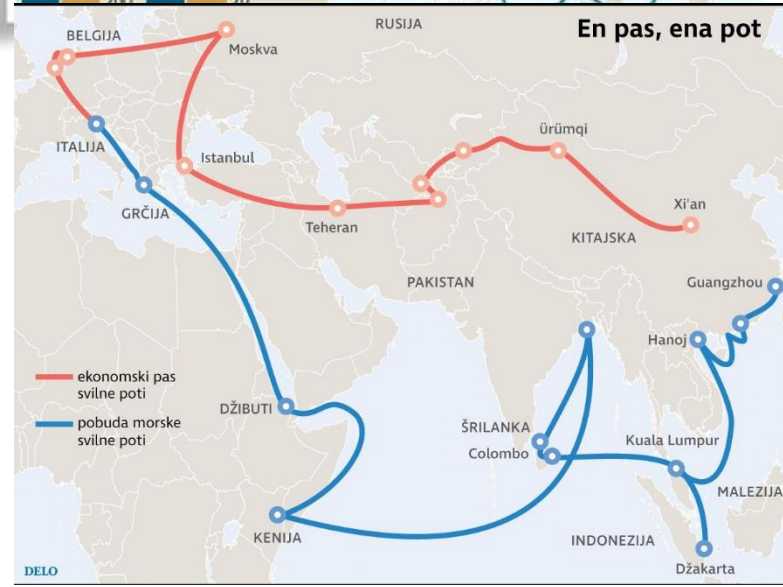
Muslimani, demografska grožnja? **Ksenofobija?** 2000 sta imela Rusija in Pakistan 145 mio preb. Danes Pakistan 200 mio. Pakistan in Nigerija? (za I, K bo Nigerija).

EU in Nemčija, 2009 zaradi krize posodi denar zapravlj. Grkom, Italijanom. **2015 Alternativa za Nemčijo**, nac strank je že 3 najmočnejša str. v Nem.

„En pas ena cesta“, 2013 in kitajska „grožnja“

- „En pas in ena pot“ je ekonomski pas **Kitajske** v 21. stoletju pomorska, žel, kopenska cesta, plinovodi, naftovodi, elektrika, ki jo je predlagal kitajski predsednik Xi Jinping (od 2013) do J. Azije, Bližnji Vzh, Rusija, Arabija, Evropa, Isl.
- **EU grozi, da postane periferija Evrazije.**
- Gospodarska zbornica evropskih podjetij, ki poslujejo na Kitajskem, je objavila posledice projekta „En pas, ena cesta“. **Državljeni dobimo poceni infrastrukturo, Kitajska dobi prevlado, že 68 držav podpisalo, nekolonializem, evropska podjetja pa ostajajo brez posla.** (vir global, maj 2020)
- **Covid-19**, razen južnoafriški, nigerijski, ang. sev ni omenjen kitajski sev. Kitajska do okoli 1 mrd. cepiva donirala v nerazvit države, ampak tiste, ki imajo naravna bogastva. (Slo 1, 5.3.2021).

Ponorelost novega kapitalizma?

Ali bo tehnološki razvoj koristil vsem?

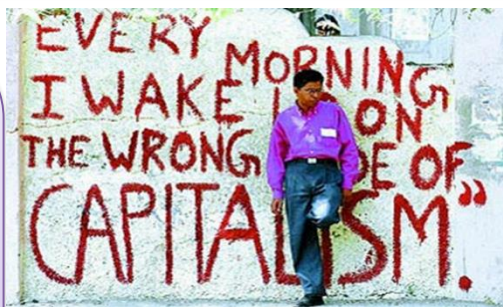
Novi kapitalizem, solastništvo zaposlenih Pivovarna New Belgium. Leta 1990 je bila direktorjeva plača 15x višja, danes 400x (vir Global, maj 2020).

1% prebivalcev ima v lasti 46 %kapitala, 70 % prebivalstva 3 %

„Kapitalizem je kraja“

mladi aktivisti v Berlinu, Madridu opozarjajo na „roparske najemnine“, stroški stanovanj naraščajo 4x hitreje od dohodkov, najemnine predstavljajo 30-50% dohodkov.

Zaposleni v Amazonovih oddelkih poročajo o visokih zahtevah dela, da urinirajo v steklenice ali koše za smeti. (Global, 2020).

Me 1980 in 2020 je produktivnost delavcev zrasla za 69,6, 6 & urna postavka pa za 11,6 %

Oče makroekonomije Keynes je zapisal, da bo kapitalizem trajal 450 let. 1580 je Elizabeta začela porabljeni zlati, zaplenjeno na španskih ladjah 2030 bo 450 let.

V ZDA RJV 2019 ugotovila, da 51% mladih do 35 leta odobrava socializem, 45 % pa kapitalizem in da je padeč iz 2010, ko je kapitalizem odobraval 68 %.